

KSIĄŻKA ABSTRAKTÓW

Międzynarodowa Konferencja Studentów i Doktorantów

WARSZAWA, 25-26 maja 2024

ORGANIZATORZY:

Szefostwo wydarzenia:

- dr n. med. i n. o zdr. Lucyna Kwiećkowska
adiunkt w Zakładzie Podstaw Pielęgniarstwa Wydziału Nauk o Zdrowiu WUM
opiekun Studenckiego Koła Naukowego StatMed
- Gabriel Pesta
przewodniczący Studenckiego Koła Naukowego StatMed

Zakład Podstaw Pielęgniarstwa WNoZ WUM

SKN StatMed działające przy Zakładzie Podstaw Pielęgniarstwa WNoZ WUM

SKN Zacznij od Podstaw działające przy Zakładzie Podstaw Pielęgniarstwa WNoZ WUM

PATRONAT HONOROWY:

prof. dr hab. n. med. Zbigniew Gaciong, JM Rektor WUM

prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Mariusz Gujski Dziekan Wydziału Nauk o Zdrowiu WUM

PATRONAT MEDIALNY:

PARTNERZY WYDARZENIA:

SPIS TREŚCI

OCENA UMIEJĘTNOŚCI KULINARNYCH I UMIEJĘTNOŚCI ZWIĄZANYCH Z ŻYWNOŚCIĄ WYBRANEJ GRUPY OSÓB DOROSŁYCH.	5
WPLYW ZABURZEŃ SMAKU I/LUB WĘCHU NA SPOSÓB ŻYWIENIA OSÓB DOROSŁYCH NA PRZYKŁADZIE CHOROBY COVID-19	6
DIETYZALNE CZYNNIKI PRZYCZYNIAJĄCE SIĘ DO ROZWOJU NIEPŁODNOŚCI MĘSKIEJ — WPLYW DIETY NA JAKOŚĆ NASIENIA.....	7
WPLYW METOD EKSTRAKCYJNYCH NA AKTYWNOŚĆ ANTYOKSYDACYJNĄ EKSTRAKTÓW WYBRANYCH POTRAW	8
KTO CZĘŚCIEJ SPOŻYWA ŻYWNOŚĆ PRZETWORZONĄ? (BADANIE PILOTAŻOWE)..	9
STRATEGIE SUPLEMENTACYJNE DLA ZWIĘKSZENIA WYDAJNOŚCI I REGENERACJI W SPORCIE	10
WPLYW DIETY WEGETARIAŃSKIEJ NA ZDROWIE	11
BERBERYNA JAKO NATURALNA SIŁA WSPARCIA DLA PACJENTÓW W WALCE Z CHOROBY METABOLICZNYMI	12
WYKORZYSTANIE DIETY W TERAPII REUMATOIDALNEGO ZAPALENIA STAWÓW .	13
DIETA KETOGENICZNA, A JEJ WPLYW NA ZDROWIE CZŁOWIEKA	14
WIEDZA SPOŁECZEŃSTWA NA TEMAT RAN I SPOSOBÓW ICH ZAOPATRYWANIA....	15
POSTRZEGANIE ŚMIERCI WŚRÓD STUDENTÓW PIELĘGNIARSTWA	16
JAKOŚĆ ŻYCIA I FUNKCJONOWANIE W CHOROBY MŁODEJ PACJENTKI Z PODEJRZENIEM <i>PANNICULITIS</i>	17
ZJAWISKO PHUBBINGU WŚRÓD STUDENTÓW WARSZAWSKIEGO UNIwersYTETU MEDYCZNEGO.....	18
SAMODZIELNOŚĆ PRACY INSTRUMENTARIUSZKI I PIELĘGNIARKI OPERACYJNEJ W ŚWIETLE PRAWNYM.....	19
WYKORZYSTANIE KOMPETENCJI ZAWODOWYCH Z ZAKRESU BADANIA FIZYKALNEGO PRZEZ AKTYWNE ZAWODOWO PIELĘGNIARKI	20
CZY EPILEPSJA TO TYLKO DRGAWKI? POZIOM ŚWIADOMOŚCI STUDENTÓW KIERUNKÓW MEDYCZNYCH O PACJENTACH Z CHOROBY O PODŁOŻU NEUROLOGICZNYM PRZYGOTOWANYCH DO ZABIEGÓW OPERACYJNYCH.	21
BŁĄD W SZTUCE MEDYCZNEJ W PRAKTYCE PIELĘGNIARSKIEJ	22
WIEDZA I POSTAWY PIELĘGNIAREK PSYCHIATRYCZNYCH W ZAKRESIE EBP.....	23
ROLA WYBRANYCH CZYNNIKÓW PSYCHOSPOŁECZNYCH A ZDOLNOŚĆ DO PRACY RATOWNIKÓW MEDYCZNYCH.....	24
RESUSCYTACJA KRAŻENIOWO – ODDECHOWA NOWORODKÓW	25
PORAŻENIE TODDA – CZY PACJENT NEUROLOGICZNY W ZRM OZNACZA ZAWSZE UDAR MÓZGU?	26
WSKAZANIA DO ZASTOSOWANIA KWASU TRANEKSAMOWEGO W ZRM	27

JAK INFEKCJA COVID-19, STOSOWANA DIETA LUB PRZYJMOWANE LEKI ODDZIAŁAJĄ NA LUDZKI MIKROBIOM JELITOWY?	28
ZWIĄZEK MIĘDZY ZAKAŻENIEM HELICOBACTER PYLORI A WYMIOTAMI U Kobiet w ciąży o różnym nasileniu.....	29
RYNEK SUPLEMENTÓW DIETY W POLSCE – PO JAKIE NAJCZĘŚCIEJ SIĘGAMY, CO O NICH WIEMY. WYKŁAD NA PODSTAWIE PRZEGLĄDU DOSTĘPNEJ LITERATURY I WŁASNYCH BADAŃ EMPIRYCZNYCH	30
PODSTAWOWA OPIEKA ZDROWOTNA W OBLICZU KRYZYSU MIGRACYJNEGO	31
WPLYW DŹWIĘKU NA ROZWÓJ PŁODU I NOWORODKA	32
MACIERZYŃSTWO PO 35 ROKU ŻYCIA W DOŚWIADCZENIACH KOBIEC	33
ALTERNATYWNE MIEJSCA PORODU	34
SPOŻYCIE BIAŁKA Z DIETĄ A ZAWARTOŚĆ TKANKI TŁUSZCZOWEJ WŚRÓD KOBIEC LECZĄCYCH SIĘ Z POWODU NIEPŁODNOŚCI	35
WYSTĘPOWANIE NEOFOBII ŻYWIENIOWEJ WŚRÓD DZIECI Z ZABURZENIAMI ZE SPEKTRUM AUTYZMU I BEZ A SPOŻYWANIE WARZYW I OWOCÓW	Błąd! Nie zdefiniowano zakładek.
ZNACZENIE WYBRANYCH MIOKIN W PROGNOZOWANIU DŁUGOŚCI REHABILITACJI PACJENTÓW PO INFEKCJI COVID-19	36
OPIEKA PIELĘGNIARSKA NAD PACJENTEM Z ZABURZENIAMI EREKCJI PO ZAWALE MIĘŚNIA SERCOWEGO – CASE STUDY	37
ZABURZENIA SKRONIOWO-ŻUCHWOWE A DOLEGLIWOŚCI BÓLOWE SZYJNEGO ODCINKA KRĘGOSŁUPA OKIEM FIZJOTERAPEUTY	38
PROFIL KOBIEC CIĘŻARNYCH KORZYSTAJĄCYCH Z APLIKACJI MOBILNYCH MONITORUJĄCYCH PRZEBIEG CIĄŻY ORAZ WPLYW ICH WYKORZYSTANIA NA POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA, SATYSFAKCJI Z ŻYCIA I WSPARCIA SPOŁECZNEGO	39
WPLYW GIARDIOZY NA STAN ZAPALNY I PARAMETRY METABOLICZNE W PRZEBIEGU CHOROÓB METABOLICZNYCH ZWIĄZANYCH Z INSULINOOPORNOŚCIĄ (IR).....	40
NAWYKI ŻYWIENIOWE KOBIEC CHORUJĄCYCH NA ENDOMETRIOZĘ; BADANIE PILOTAŻOWE.....	41

OCENA UMIEJĘTNOŚCI KULINARNYCH I UMIEJĘTNOŚCI ZWIĄZANYCH Z ŻYWNOSCIĄ WYBRANEJ GRUPY OSÓB DOROSŁYCH.

Zofia Koślacz, dr n. med. Alicja Kucharska

Zakład Żywienia Człowieka, Wydział Nauk o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny

Słowa kluczowe: Medycyna Kulinarna, umiejętności kulinarne, umiejętności związane z żywieniem, jakość diety

Wstęp: Umiejętności kulinarne (CS - cooking skills) i umiejętności związane z żywnością (FS - food skills) wywierają pozytywny wpływ na jakość diety i sposób odżywiania się. Badania wskazują, że dieta osób, które często samodzielnie przygotowują posiłki w domu charakteryzuje się niższą wartością energetyczną oraz niższą zawartością tłuszczu i cukru w porównaniu do diety osób, które robią to rzadko. Wyższy poziom wiedzy i/lub umiejętności kulinarnych wiąże się także z większym spożyciem zdrowej żywności. Wykazano również potencjalny korzystny wpływ interwencji opartych na Medycynie Kulinarnej w prewencji chorób dietozależnych.

Cel: Celem pracy była ocena umiejętności kulinarnych i umiejętności związanych z żywnością wybranej grupy osób dorosłych.

Materiał i Metody: Badanie przeprowadzono w okresie od sierpnia 2022 roku do lutego 2023 roku. Kryteriami włączenia były: wiek 18 lat i więcej oraz świadoma zgoda na udział w badaniu. Badanie było dobrowolne i anonimowe. Zastosowano kwestionariusz ankiety, którego pytania dotyczyły stosowanych CS i FS oraz i pewności siebie w ich wykonywaniu. Poziom pewności siebie (cs) oceniano w skali od 1 do 7, gdzie 1 - oznaczało bardzo niski, a 7 – bardzo wysoki poziom pewności siebie. Dla CScs maksymalna liczba punktów wynosiła 98, a dla FScs 133 punkty. W analizie statystycznej wyników wykorzystano program Statistica 13.0.

Wyniki: Grupa badanych liczyła 106 respondentów, w tym 73 kobiet (69%). Średnia wieku respondentów wyniosła $29,79 \pm 10,34$ lat. Najczęściej wykorzystywaną umiejętnością kulinarną było krojenie i mieszanie produktów ($n=102$, 96%) a umiejętnością związaną z żywnością - “czytanie i rozumienie terminów dotyczących daty ważności umieszczonych na opakowaniach” ($n=98$, 92%). Średnia liczba punktów w ocenie pewności siebie dla CS wyniosła $79,18 \pm 18,4$ u kobiet i $59,36 \pm 20,61$ u mężczyzn. W przypadku FS było to odpowiednio $93,29 \pm 23,6$ i $76,54 \pm 25,13$ punktów. Uzyskano istotną statystycznie różnicę w średnich wynikach pod względem płci (CScs p -value= 0.00018, FScs p -value= 0.002).

Wnioski: Badanie wykazało, że kobiety, w porównaniu do mężczyzn, charakteryzowały się wyższą pewnością siebie zarówno w przypadku umiejętności kulinarnych, jak i umiejętności związanych z żywnością. Literatura sugeruje istnienie zależności między CS i FS a prozdrowotnymi cechami diety, warto zatem podejmować tę tematykę w dalszych badaniach, aby zyskać wiedzę mogącą posłużyć do opracowywania skuteczniejszych strategii poprawy sposobu żywienia Polaków.

Piśmiennictwo:

1. Lavelle F, McGowan L, Hollywood L, et al. The development and validation of measures to assess cooking skills and food skills. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*. 2017; 14(1): 118
2. Lavelle F, Bucher T, Dean M, Brown HM, Rollo ME, Collins CE. Diet quality is more strongly related to food skills rather than cooking skills confidence: Results from a national cross-sectional survey. *Nutrition and Dietetics*. 2020; 77(1): 112-120

WPLYW ZABURZEŃ SMAKU I/LUB WĘCHU NA SPOSÓB ŻYWIENIA OSÓB DOROSŁYCH NA PRZYKŁADZIE CHOROBY COVID-19

Emilia Jarosińska, dr hab. n. med. i n. o zdr. Agnieszka Bzikowska-Jura
Zakład Biologii Medycznej, Wydział Nauk o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny
emilia5859@gmail.com

Słowa kluczowe: zaburzenia smaku, zaburzenia węchu, Covid-19, żywienie

Wstęp: Covid-19 to nowa choroba układu oddechowego o charakterze zakaźnym wywołwana przez wirusa SARS-CoV-2 z grupy koronawirusów [1]. Jej charakterystycznym objawem mogą być zaburzenia smaku i/lub węchu [2,3]. Oba te zmysły odgrywają ważną rolę w procesie jedzenia, dlatego można przypuszczać, że zaburzenia w ich funkcjonowaniu będą miały negatywny wpływ na sposób żywienia chorych [4–6].

Cel: Celem pracy było zbadanie wpływu zaburzeń smaku i/lub węchu spowodowanych chorobą Covid-19 na sposób żywienia osób dorosłych.

Materiał i metody: Grupę badaną stanowiły osoby pełnoletnie, które jednokrotnie przebyły COVID-19 i deklarowały występowanie w przebiegu choroby zaburzeń smaku i/lub węchu. Narzędziem badawczym był autorski kwestionariusz ankiety opracowany na podstawie „Kwestionariusza do badania poglądów i zwyczajów żywieniowych oraz procedur opracowania danych” udostępniony za pomocą Google Formularza na portalu społecznościowym Facebook. Analiza statystyczna wyników została przeprowadzona w programie Microsoft Excel 2023 oraz Statistica 13.3.

Wyniki: Do badania zakwalifikowano 104 osoby, u których wystąpiły zaburzenia smaku i/lub węchu. Wśród nich większość (63,46%, n=99) zgłosiła zmianę w ilości spożywanych posiłków. Z powodu zaburzeń smaku i/lub węchu badani spożywali istotnie mniej: potraw smażonych, wędlin, kiełbas i parówek, potraw z tzw. mięsa białego, jaj oraz słodzonych napojów gazowanych.

Wnioski: Zaburzenia smaku i/lub węchu w przebiegu Covid-19 mogą powodować zmniejszenie spożycia niektórych produktów, co może prowadzić do niekorzystnych zmian w stanie odżywienia pacjentów. Z tego względu ważne jest, by osoby doświadczające takich zaburzeń były pod opieką dietetyka, który będzie monitorował ich stan odżywienia.

Piśmiennictwo:

1. Adil T, Rahman R, Whitelaw D, et al. SARS-CoV-2 and the pandemic of COVID-19. *Postgraduate Medical Journal* 2021; 97(1144): 110–116.
2. Desai AD, Lavelle M, Boursiquot BC, et al. Long-term complications of COVID-19. *American Journal of Physiology - Cell Physiology* 2022; 322(1): C1–C11.
3. Premraj L, Kannapadi N V, Briggs J, et al. Mid and long-term neurological and neuropsychiatric manifestations of post-COVID-19 syndrome: A meta-analysis. *Journal of the Neurological Sciences* 2022; 434:1–8.
4. Risso D, Drayna D, Morini G. Alteration, reduction and taste loss: Main causes and potential implications on dietary habits. *Nutrients* 2020; 12(11): 1–16.
5. Chaaban N, Høier ATZB, Andersen BV. A Detailed Characterisation of Appetite, Sensory Perceptual, and Eating-Behavioural Effects of COVID-19: Self-Reports from the Acute and Post-Acute Phase of Disease. *Foods* 2021; 10(4): 892.
6. Høier ATZB, Chaaban N, Andersen BV. Possibilities for Maintaining Appetite in Recovering COVID-19 Patients. *Foods* 2021; 10(2): 464.

DIETOZALEŻNE CZYNNIKI PRZYCZYNIAJĄCE SIĘ DO ROZWOJU NIEPŁODNOŚCI MĘSKIEJ — WPLYW DIETY NA JAKOŚĆ NASIENIA.

Julia Redlicka

Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Łodzi

Słowa kluczowe: niepłodność męska, nasienie, spermatogeneza, dieta, BMI

Tematem wystąpienia będzie wskazanie korelacji między sposobem odżywiania a jakością nasienia.

Zaprezentuję czynniki, które przyczyniają się do pogorszenia jakości spermy.

Na podstawie analizy badań naukowych omówię dietozależne czynniki warunkujące rozwój niepłodności męskiej. Nakreślę oddziaływanie wskaźnika BMI na zaburzenia płodności. Przedstawię wpływ diety zachodniej na pogorszenie parametrów spermy. Omówię udział tłuszczów w diecie, jako czynnika determinującego ilość oraz koncentrację plemników w nasieniu. Poruszę zagadnienie niedoborów pierwiastków śladowych rzutujących na nieprawidłowości w spermatogenezie oraz upośledzenie ruchliwości gamet męskich. Przybliżę problematykę wpływu stresu oksydacyjnego na uszkodzenia plemników.

Podsumowaniem wystąpienia będzie omówienie ryzykownych grup produktów spożywczych oraz nieprawidłowych nawyków żywieniowych, które stymulują rozwój niepłodności wśród mężczyzn i przyczyniają się do pogorszenia jakości spermy.

Piśmiennictwo:

1. Krzystyniak K, Klonowska J, Nowe trendy w dietetyce, Warszawa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Inżynierii i Zdrowia, 2019, s. 65.
2. Macura B, Sura P, Szczepanik M, Rola otyłości w zaburzeniach płodności męskiej. Przegląd Lekarski 3, 2019, s. 122-127.
3. Wiktorowicz K, Okręglicka K, Nitsch-Osuch A, Wpływ sposobu żywienia na płodność mężczyzn, Forum Medycyny Rodzinnej 13(3), 2019, s. 133-140.
4. Sawaniewska B, Gajewska D, Lange E. Wpływ sposobu żywienia na płodność kobiet i mężczyzn. Kosmos 68(2), 2019, s. 227-237.
5. Skoracka K, Eder P, Łukowska-Szuber L, Dobrowolska A, Kreła-Kaźmierczak I. Diet and Nutritional Factors in Male (In)fertility—Underestimated Factors. Journal of Clinical Medicine 9(5), 2020, s. 1400.

WPLYW METOD EKSTRAKCJI NA AKTYWNOŚĆ ANTYOKSYDACYJNĄ EKSTRAKTÓW WYBRANYCH POTRAW

Małgorzata Kuczyńska¹, Martyna Zambrzycka¹, Monika Sejbuk², Anna Zinkow¹, Nikola Ożóg¹, Monika Szyłak¹, Iwona Mirończuk-Chodakowska², Monika Cyuńczyk², Anna Witkowska²

¹ *Studenckie Koło Naukowe przy Zakładzie Biotechnologii Żywności, Uniwersytet Medyczny w Białymstoku*

² *Zakład Biotechnologii Żywności, Uniwersytet Medyczny w Białymstoku*

Słowa kluczowe: antyoksydanty, ekstrakcja, potrawy

Wstęp: Aktywność antyoksydacyjna żywności, wynikająca z obecności w niej różnorodnych związków, takich jak polifenole, witaminy i składniki mineralne, jest przedmiotem badań ze względu na jej potencjalny wpływ na zdrowie jednostki i populacji. Metody ekstrakcji mogą mieć istotny wpływ na ocenę zawartości antyoksydantów w produktach spożywczych (1).

Cel: Celem badań była ocena wpływu ekstrakcji z wykorzystaniem różnych technik, na aktywność antyoksydacyjną ekstraktów potraw, i wybór optymalnych warunków ekstrakcji w celu oznaczenia aktywności antyoksydacyjnej, a także ocena aktywności antyoksydacyjnej wybranych potraw.

Materiał i metody: Materiał do badań stanowiły zupy gotowe do spożycia zakupione w handlu, które liofilizowano, a następnie ekstrahowano przy pomocy mieszaniny metanolu z wodą, 70% obj., lub metanolu 100% obj., metodą ultradźwiękową lub metodą z wytrząsaniem kołowym. Aktywność antyoksydacyjną ekstraktów oznaczono metodą FRAP (2) oraz metodą elektrochemiczną przy użyciu aparatu eBQC, Bioquochem, Hiszpania (3).

Wyniki: Stwierdzono, że mediana aktywności antyoksydacyjnej FRAP była najwyższa dla ekstraktów uzyskanych przy użyciu 70% metanolu i metodą wytrząsania kołowego, Me 0,56 mmol/l, min-max 0,229-2,934. Aktywność antyoksydacyjna oznaczona metodą elektrochemiczną była najwyższa przy użyciu metanolu 100% i metodą wytrząsania kołowego, Me 228,3 μ C, min-max 122,9-302,3. Średnia aktywność antyoksydacyjna ekstraktów poszczególnych zup otrzymanych zoptymalizowanymi metodami, oznaczona metodą FRAP wahała się od 0,396 mmol/l w krupniku do 2,614 mmol/l w barszczu czerwonym, a w metodzie elektrochemicznej od 141,45 μ C w rosole do 270,13 μ C w barszczu czerwonym.

Wnioski: Metody ekstrakcji wpływają na aktywność antyoksydacyjną ekstraktów analizowanych potraw. Poszczególne zupy charakteryzowały się zróżnicowaną aktywnością antyoksydacyjną. Uzyskane wyniki można wykorzystać w analizie żywności oraz w edukacji społeczeństwa na temat jakości zdrowotnej potraw gotowych do spożycia.

Piśmiennictwo:

1. Nawaz H, Shad MA, Rehman N, Andaleeb H, et al. Effect of solvent polarity on extraction yield and antioxidant properties of phytochemicals from bean (*Phaseolus vulgaris*) seeds. *Brazilian Journal of Pharmaceutical Sciences* 2020; 56(3): e17129.
2. Ramírez-García O, Salinas-Moreno Y, Santillán-Fernández A, Sumaya-Martínez MT. Screening antioxidant capacity of Mexican maize (*Zea mays* L.) landraces with colored grain using ABTS, DPPH and FRAP methods. *Cereal Research Communications* 2021; 50(4): 1075-1083.
3. Petrova P, Arsov A, Ivanov I, et al. New exopolysaccharides produced by *Bacillus licheniformis* 24 display substrate-dependent content and antioxidant activity. *Microorganisms* 2021; 9(10): 2127.

Minister
Nauki

Projekt został zrealizowany ze środków budżetu państwa przyznanych przez Ministra Nauki w ramach programu „Studenckie Koła Naukowe Tworzą Innowacje” nr projektu SKN/SP/568419/2023 oraz z grantu UMB B.SUB.24.295.

KTO CZĘŚCIEJ SPOŻYWA ŻYWNOSĆ PRZETWORZONĄ? (BADANIE PILOTAŻOWE)

Natalia Górecka, dr Beata Sińska

Zakład Żywienia Człowieka, Wydział Nauk o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny

Słowa kluczowe: żywność przetworzona, otyłość, insulinooporność

Wstęp: Żywność przetworzona to produkty poddawane wielu procesom przemysłowym na różnych etapach wytwarzania. Działania te mają na celu poprawę właściwości sensorycznych produktu, poprzez zwiększenie smakowitości, polepszeniu/zmianie konsystencji oraz oceny wizualnej. W swoim składzie zawierają dodatki do żywności m. in. barwniki, konserwanty. Liczne badania ostatnich lat wskazały, że dieta składająca się z produktów przetworzonych sprzyja zwiększaniu masy ciała oraz znacząco zwiększa ryzyko wystąpienia zaburzeń gospodarki węglowodanowej.

Cel: Celem badania było poznanie częstości spożycia wybranych grup żywności przetworzonej wśród dorosłych Polaków z zaburzeniami gospodarki węglowodanowej.

Material i Metody: Do realizacji badania wykorzystano anonimową ankietę, opracowaną na potrzeby badania. W badaniu wzięło udział łącznie 676 osób powyżej 18 roku życia z insulinoopornością lub innym zaburzeniem gospodarki węglowodanowej. Większość respondentów stanowiły kobiety (96%). Przeważały osoby zamieszkałe w mieście wojewódzkim lub na terenie mniejszych miast oraz posiadające wyższe wykształcenie. Średnia wieku wynosiła 33 lat, a średnie BMI - 28,2 kg/m². W momencie badania 61% dorosłych stosowało dietę, najczęściej z niskim indeksem glikemicznym. Do wyznaczenia częstości spożycia produktów posłużono się Indekssem Przestrzegania Wytycznych Dietetycznych (DDGA Index) oraz kwestionariuszem KomPAN.

Wyniki: W badanej populacji, osób z nadwagą i otyłością znalazło się 449 badanych (69%). Osoby, które zadeklarowały, że nie stosują diety zjadały powyżej zaleceń średnio o 18% więcej produktów przetworzonych niż grupa osób na diecie. Badani z nadmierną masą ciała na diecie spożywali produkty przetworzone rzadziej niż grupa z nadwagą i otyłością bez diety. Jednak mimo to co 8 badany spożywał słodkie przekąski, słodzone produkty mleczne oraz przetwory mięsne w nadmiernej ilości. Badani bez diety, charakteryzowali się masą ciała średnio o 5 kg wyższą niż grupa osób stosująca dietę. Tym samym dorosłych z nadwagą i otyłością w grupie na diecie znalazło się około 63%, a w przypadku drugiej grupy 72%.

Wnioski: Lepsze wybory żywieniowe i niższa masa ciała wśród badanych stosujących się do zaleceń żywieniowych, wskazują na znaczenie zmiany nawyków żywieniowych w zapobieganiu rozwoju nadwagi i otyłości. Biorąc pod uwagę problem z wyeliminowaniem produktów przetworzonych u osób stosujących diety oraz rozpowszechnienie żywności przetworzonej w codziennym żywieniu, niezbędne wydaje się być wprowadzenie programów edukacyjnych w zakresie identyfikowania szkodliwych dla zdrowia produktów i dodatków do żywności.

Piśmiennictwo:

1. Delpino FM, Figueiredo LM, Bielemann RM, et al. Ultra-processed food and risk of type 2 diabetes: a systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *International Journal of Epidemiology* 2022;51(4):1120-1141. doi:10.1093/ije/dyab247
2. Lane MM, Davis JA, Beattie S, et al. Ultraprocessed food and chronic noncommunicable diseases: A systematic review and meta-analysis of 43 observational studies. *Obesity Reviews* 2021;22(3):e13146. doi:10.1111/obr.13146

STRATEGIE SUPLEMENTACYJNE DLA ZWIĘKSZENIA WYDAJNOŚCI I REGENERACJI W SPORCIE

Anna Zdziebło

Studencie Koło Naukowe Biochemików UR Cell, Kolegium Nauk Medycznych, Uniwersytet Rzeszowski

Opiekun Pracy: dr hab. n. med. inż. Dorota Bartusik-Aebisher, prof. UR

Kolegium Nauk Medycznych- Instytut Nauk Medycznych, Zakład Biochemii i Chemii Ogólnej

Słowa kluczowe: sport, suplementacja, wydajność, regeneracja

Obecnie w Polsce popularne stało się przyjmowanie przez osoby aktywne fizycznie suplementów diety. Wynika to często z przekonania, że w zwykłej diecie nie są w stanie dostarczyć wszystkich niezbędnych składników, potrzebnych do prawidłowej regeneracji po wyczerpującym treningu lub wszystkimi możliwymi sposobami szukają rozwiązania jak poprawić swoją wydajność. Na rynku dostępne są szerokie gamy produktów od tych wieloskładnikowych, celowanych, dobranych dla dyscyplin sportowców, do mniej znanych substancji.

Na chwilę obecną doświadczeni sportowcy chętnie sięgają po preparaty zawierające w swoim składzie substancje antyoksydacyjne. Boją się oni zaburzonej równowagi między utleniaczami, czyli wolnymi rodnikami, a przeciwutleniaczami w organizmie. Takie dysproporcje powodują stres oksydacyjny. Jest to związane ze zwiększonym zużyciem tlenu, mającym miejsce podczas wysiłku fizycznego. Utleniacze prowadzą między innymi do uszkodzenia mięśni, serca oraz wielu innych narządów, niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania organizmu. Mogą być również przyczyną przewlekłego zmęczenia, obniżenia odporności oraz spadku zdolności do wykonywania wysiłku. Antyoksydanty występują również naturalnie w komórkach organizmu człowieka, dodatkowo bardzo ważne jest codzienne ich dostarczanie z dietą - surowymi warzywami i owocami. Jednak przy wzmożonym wysiłku bardzo często trudno jest pokryć na nie zapotrzebowanie – w tym celu sportowcy sięgają po gotowe preparaty.

Warto również zwrócić uwagę na wzrost popularności Beta-alaniny, która polecana jest w sportach wytrzymałościowych i siłowych. Beta-alanina jest aminokwasem, który bierze udział w budowie białka. Dodatkowo podnosi również poziom karnozyny, która z kolei hamuje proces tworzenia się kwasu mlekowego w mięśniach, dlatego dzięki jej suplementacji można uniknąć tzw. Zakwasów dzięki czemu sportowcy mogą wydajniej i efektywniej pracować.

To tylko niektóre z dostępnych substancji. Na rynku znajduje się szereg preparatów celowanych w różne potrzeby sportowców. Trzeba jednak posiadać pewną wiedzę, aby dobrać odpowiednią suplementację, której spożycie będzie uzasadnione i przyniesie jak najlepsze rezultaty w strategii poprawy regeneracji i wydajności sportowców.

Piśmiennictwo:

1. Kostrzewska P, Malinowski K, Ziółkowska S, Kijek N. Dietary supplements - a temporary trend or an effective help in the fight against obesity and increasing physical performance. *Polski Merkurusz Lekarski* 2022; 50(297) :219-221.
2. Dos Santos Quaresma MVL, Guazzelli Marques C, Nakamoto FP. Effects of diet interventions, dietary supplements, and performance-enhancing substances on the performance of CrossFit-trained individuals: A systematic review of clinical studies. *Nutrition* 2021;82: 110994.
3. Abreu R, Oliveira CB, Costa JA, Brito J, Teixeira VH. Effects of dietary supplements on athletic performance in elite soccer players: a systematic review. *Journal of the International Society of Sports Nutrition* 2023; 20(1): 2236060.

WPLYW DIETY WEGETARIAŃSKIEJ NA ZDROWIE

Karolina Drygała

Kolegium Nauk Medycznych, Uniwersytet Rzeszowski

Słowa kluczowe: dieta wegetariańska, korzyści zdrowotne

Wstęp: Diety oparte na roślinach stają się coraz bardziej popularne dzięki ich korzyściom zdrowotnym. Niemniej jednak dieta wegetariańska budzi wiele kontrowersji. Związane jest to z rezygnacją ze spożywania mięsa, a często i innych produktów pochodzenia zwierzęcego, które znajdują się w diecie człowieka od zarania dziejów.

Cel: Celem jest przegląd dostępnej wiedzy na temat wpływu diety wegetariańskiej na zdrowie.

Material i Metody: Przegląd literatury dostępnej w bazie naukowej PubMed i Google Scholar.

Wyniki: Dane z randomizowanych badań klinicznych potwierdziły ochronne działanie diety wegetariańskiej w zapobieganiu cukrzycy i zmniejszeniu masy ciała, ciśnienia krwi, stężenia glikozyłowanej hemoglobiny i lipoprotein o małej gęstości, ale jak dotąd brak jest danych dotyczących częstości występowania zdarzeń sercowo-naczyniowych i upośledzenia funkcji poznawczych, a dane dotyczące nowotworów są bardzo ograniczone. W zależności od rodzaju diety wegetariańskiej jest ona mniej lub bardziej restrykcyjna. Dane sugerują, że wegetarianie całkowicie wykluczający ze swojej diety produkty pochodzenia zwierzęcego, są narażeni m.in. na niedobory składników odżywczych, mineralnych oraz witamin, zwiększone ryzyko wzrostu stężenia homocysteiny we krwi, czynnika postępowania chorób układu krążenia

Wnioski: Jak każda dieta, dieta wegetariańska może mieć szkodliwe skutki dla zdrowia z powodu niedoborów żywieniowych. W rezultacie ważne jest, aby prawidłowo ją zrównoważyć, zgodnie z wytycznymi dotyczącymi zdrowego odżywiania.

Piśmiennictwo:

1. Wang T, Masedunskas A, Willett WC, Fontana L. Vegetarian and vegan diets: benefits and drawbacks. *European Heart Journal* 2023; 44(36): 3423-3439
2. Hargreaves SM, Raposo A, Saraiva A, Zandonadi RP. Vegetarian Diet: An Overview through the Perspective of Quality of Life Domains. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2021; 18(8): 4067.
3. Pohl A, Schünemann F, Bersiner K, Gehlert S. The Impact of Vegan and Vegetarian Diets on Physical Performance and Molecular Signaling in Skeletal Muscle. *Nutrients*. 2021; 13(11): 3884.
4. Babicz M, Kropiwiiec-Domańska K. (red.). *Wybrane zagadnienia z zakresu bromatologii*. Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Lublin 2021

BERBERYNA JAKO NATURALNA SIŁA WSPARCIA DLA PACJENTÓW W WALCE Z CHOROBY METABOLICZNYMI

Katarzyna Wajda

Studencie Koło Naukowe Biochemików UR Cell, Kolegium Nauk Medycznych, Uniwersytet Rzeszowski

Opiekun pracy: dr hab. n. med. inż. Dorota Bartusik-Aebisher, prof. UR

Zakład Biochemii i Chemii Ogólnej, Kolegium Nauk Medycznych - Instytut Nauk Medycznych, Uniwersytet Rzeszowski

Słowa kluczowe: berberyna, choroby metaboliczne, insulinooporność, cukrzyca

Berberyna jest naturalnym alkaloidem występującym w roślinach, przyciąga coraz większe zainteresowanie ze względu na swoje potencjalne właściwości terapeutyczne w leczeniu chorób metabolicznych. Badania sugerują, że może mieć korzystny wpływ na regulację metabolizmu glukozy i lipidów, co sprawia, że staje się obiektem intensywnych badań naukowych.

Badania laboratoryjne wykazały, że berberyna może wpływać na wiele szlaków sygnalizacyjnych związanych z metabolizmem glukozy. Aktywuje między innymi szlak AMP-aktywowanej kinazy białkowej (AMPK). Ponadto, berberyna może wpływać na szlak insuliny, poprawiając wrażliwość tkanek na insulinę i regulując glikemię.

W badaniach klinicznych berberyna wykazała potencjał w poprawie kontroli glikemii u pacjentów z cukrzycą typu 2. Suplementacja prowadziła do istotnego zmniejszenia stężenia glukozy na czczo i po posiłku oraz poprawy wskaźników kontroli glikemii, takich jak HbA1c. Ponadto, berberyna może korzystnie wpływać na poziom lipidów we krwi, co jest istotne w redukcji ryzyka chorób sercowo-naczyniowych związanych z dyslipidemią. Wykazuje również potencjał w łagodzeniu stanów zapalnych towarzyszących chorobom metabolicznym. Mechanizm tego działania nie jest w pełni zrozumiany, ale wydaje się, że może mieć to związek z hamowaniem przez berberynę aktywności cytokin prozapalnych oraz modulowaniem aktywności szlaków sygnalizacyjnych związanych z odpowiedzią zapalną.

Badania sugerują, że berberyna może mieć korzystny wpływ na insulinooporność, stan charakteryzujący się zmniejszoną wrażliwością tkanek na insulinę, często towarzyszący otyłości. Insulinooporność jest kluczowym czynnikiem patofizjologicznym wielu chorób metabolicznych, takich jak cukrzyca typu 2 i zespół metaboliczny.

Z dotychczasowych badań wynika, że berberyna może stanowić cenny dodatek do terapii chorób metabolicznych. Pomimo obiecujących wyników, potrzebne są jednak dalsze badania skupiające się nad bezpieczeństwem i skutecznością berberyny, zwłaszcza w długoterminowym stosowaniu u różnych populacji pacjentów oraz nad optymalnymi dawkami i formami podawania, aby maksymalnie wykorzystać jej potencjał terapeutyczny.

Piśmiennictwo:

1. Baska A, Leis K, Gałazka P. Berberine in the Treatment of Diabetes Mellitus: A Review. *Endocrine, Metabolic & Immune Disorders – Drug Targets* 2018; 21(8): 1379-1386.
2. Feng X, Sureda A, Jafari S, et al. Berberine in Cardiovascular and Metabolic Diseases: From Mechanisms to Therapeutics. *Theranostics* 2019; 9(7): 1923-1951.
3. Xu X, Yi H, Wu J, et al. Therapeutic effect of berberine on metabolic diseases: Both pharmacological data and clinical evidence. *Biomedicine & Pharmacotherapy* 2021; 133: 110984.
4. Ilyas Z, Perna S, Al-Thawadi S, et al. The effect of Berberine on weight loss in order to prevent obesity: A systematic review. *Biomedicine & Pharmacotherapy* 2020; 127: 110137.
5. Yin J, Xing H, Ye J. Efficacy of berberine in patients with type 2 diabetes mellitus. *Metabolism* 2008; 57(5): 712-717.

WYKORZYSTANIE DIETY W TERAPII REUMATOIDALNEGO ZAPALENIA STAWÓW

Monika Błądek

Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Medyczny, Kolegium Nauk Medycznych, Kierunek lekarski

Słowa kluczowe: dieta, reumatoidalne zapalenie stawów, stan zapalny

Wstęp: Reumatoidalne zapalenie stawów jest chorobą, którą cechuje przewlekłe zapalenie stawów. Leczenie farmakologiczne umożliwia zmniejszenie i kontrolowanie objawów choroby. Ostatnie doniesienia naukowe mówią o możliwości wspomaganie leczenia i redukcji stanu zapalnego w organizmie za pomocą odpowiednio dobranej diety.

Cel: Celem pracy był przegląd wiedzy na temat możliwości wykorzystania diety w terapii reumatoidalnego zapalenia stawów.

Materiał i Metody: Przegląd literatury dostępnej w bazie naukowej PubMed za pomocą frazy „diet in rheumatoid arthritis” i przedstawienie najważniejszych wiadomości na temat zastosowania diety w leczeniu RZS.

Wyniki: Szlaki zapalne w reumatoidalnym zapaleniu stawów charakteryzują się brakiem równowagi w stosunku cytokin przeciwzapalnych do prozapalnych. Chociaż dokładna etiopatogeneza RZS nie jest dobrze poznana uważa się, że dieta jest jednym z czynników środowiskowych mogących przyczynić się do rozwoju choroby. Nieodpowiedni sposób odżywiania powoduje zmiany w mikrobiomie jelitowym. W literaturze naukowej można znaleźć doniesienia o tym, że długotrwałe przestrzeganie diety śródziemnomorskiej może łagodzić objawy choroby. Korzystny wpływ na aktywność choroby wykazano również przy stosowaniu postu a następnie diety wegetariańskiej. Stosowanie diety przeciwzapalnej umożliwiło zmniejszenie aktywności choroby i obniżenie wskaźnika DAS28. Opisano również przypadki poprawy aktywności choroby po zastosowaniu u chorych diety bezglutenowej.

Wnioski: Zastosowanie odpowiedniej diety przeciwzapalnej może być pomocnym narzędziem w terapii reumatoidalnego zapalenia stawów. Potrzebne jest jednak prowadzenie dalszych badań w tym zakresie, ze względu na małą obecnie liczbę dowodów. Niemniej jednak redukcja stanu zapalnego w organizmie za pomocą interwencji dietetycznych może stanowić ważną pomoc, poprawiającą komfort życia pacjentów.

Piśmiennictwo:

1. Vadell AKE, Bärebring L, Hulander E, Gjerdtsson I, Lindqvist HM, Winkvist A. Anti-inflammatory Diet In Rheumatoid Arthritis (ADIRA)-a randomized, controlled crossover trial indicating effects on disease activity. *The American Journal of Clinical Nutrition* 2020; 111(6): 1203-1213.
2. Dourado E, Ferro M, Sousa Guerreiro C, Fonseca JE. Diet as a Modulator of Intestinal Microbiota in Rheumatoid Arthritis. *Nutrients* 2020; 12(11): 3504.
3. Bruzzese V, Scolieri P, Pepe J. Efficacy of gluten-free diet in patients with rheumatoid arthritis. *Reumatismo* 2021; 72(4): 213-217.
4. Guagnano MT, D'Angelo C, Caniglia D, Di Giovanni P, Celletti E, Sabatini E, Speranza L, Bucci M, Cipollone F, Paganelli R. Improvement of Inflammation and Pain after Three Months' Exclusion Diet in Rheumatoid Arthritis Patients. *Nutrients* 2021; 13(10): 3535.
5. Bungau SG, Behl T, Singh A, Sehgal A, Singh S, Chigurupati S, Vijayabalan S, Das S, Palanimuthu VR. Targeting Probiotics in Rheumatoid Arthritis. *Nutrients* 2021; 13(10): 3376
6. Attur M, Scher JU, Abramson SB, Attur M. Role of Intestinal Dysbiosis and Nutrition in Rheumatoid Arthritis. *Cells* 2022; 11(15): 2436.

DIETA KETOGENICZNA, A JEJ WPLYW NA ZDROWIE CZŁOWIEKA

Natalia Bębenek

Kolegium Nauk Medycznych, Uniwersytet Rzeszowski

Słowa klucze: dieta ketogeniczna, keto, dieta, zdrowie

Wstęp: Ludzie od zamierzonych czasów stosują różne diety, aby poprawić swoją sylwetkę czy pozytywnie wpłynąć na swoje zdrowie. Jedną z nich jest dieta ketogeniczna. Dieta keto charakteryzuje się ograniczeniem spożycia węglowodanów do mniej niż 50g/dobę, przy jednoczesnym zwiększeniu spożycia białek i tłuszczów. Przez niedobór węglowodanów dochodzi do rozkładu kwasów tłuszczowych i aminokwasów, co sprawia, iż zwiększa się ilość krążących ciał ketonowych, będących alternatywnym źródłem energii.

Cel: Celem pracy jest dokonanie przeglądu dostępnej wiedzy na temat wpływu diety ketogenicznej na zdrowie człowieka.

Materiał i Metody: Przegląd literatury dostępnej w bazie naukowej PubMed. Do analizy zostało wykorzystane 6 artykułów z 573 dostępnych, opracowanych w latach 2020-2023, z wykorzystaniem zwrotów: dieta ketogeniczna, zdrowie.

Wyniki: Poza swoim pożądanym przez ludzi efektem jakim jest utrata wagi, dieta keto wpływa również pozytywnie na obniżenie poziomu glikemii czy poprawę profilu lipidowego. Jest obiecującym modelem żywieniowym w kontekście zapobiegania i terapii chorób układu krążenia, a także niektórych schorzeń neurologicznych. Wykazano, iż zastosowanie diety keto u dzieci i młodzieży z padaczką lekooporną skutkowało ze znacznie lepszą kontrolą napadów przez okres do 16 miesięcy. Profil lipidowy ulega poprawie, gdyż dochodzi do zmniejszenia poziomu trójglicerydów w surowicy. Redukcja w przyjmowaniu węglowodanów powoduje spadek wchłaniania monosacharydów, a co za tym idzie poprawę poziomu glukozy we krwi, przez co może być bardzo pomocna w kontroli glikemii u pacjentów. Dieta ketogeniczna, może mieć również pozytywne działanie na ciśnienie krwi najprawdopodobniej za sprawą wpływu na układ renina-angiotensyna-aldosteron czy układ współczulny. Niestety zdarzają się również przypadki, gdy dieta może mieć negatywne skutki jak odwodnienie, zaburzenia elektrolitowe czy hipoglikemia.

Wnioski: Jest wiele aspektów zdrowia człowieka na które może wpłynąć dieta ketogeniczna powodując skutki zarówno pozytywne, jak i niestety negatywne. Potrzebne są jednak kolejne badania w celu lepszego poznania tematu, a dzięki temu poprawie zdrowia i życia pacjentów.

Piśmiennictwo:

1. Patikorn C, Saidoung P, Pham T, et al. Effects of ketogenic diet on health outcomes: an umbrella review of meta-analyses of randomized clinical trials. *BMC Medicine* 2023; 21(1): 196.
2. Dyńska D, Kowalcze K, Paziewska A. The Role of Ketogenic Diet in the Treatment of Neurological Diseases. *Nutrients*. 2022; 14(23): 5003.
3. Plotti F, Terranova C, Luvero D, et al. Diet and Chemotherapy: The Effects of Fasting and Ketogenic Diet on Cancer Treatment; *Chemotherapy* 2020; 65: 77-84
4. Zhou C, Wang M, Liang J, He G, Chen N. Ketogenic Diet Benefits to Weight Loss, Glycemic Control, and Lipid Profiles in Overweight Patients with Type 2 Diabetes Mellitus: A Meta-Analysis of Randomized Controlled Trails. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2022; 19(16): 10429.
5. Dyńska D, Kowalcze K, Charuta A, Paziewska A. The Ketogenic Diet and Cardiovascular Diseases. *Nutrients* 2023; 15(15): 3368.
6. Masood W, Annamaraju P, Khan Suheb MZ, et al. Ketogenic Diet.
Dostęp: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK499830/> [wejście: 30.04.2024]

WIEDZA SPOŁECZEŃSTWA NA TEMAT RAN I SPOSOBÓW ICH ZAOPATRYWANIA

Barbara Garbarz, Wiktoria Zofia Matusz, Aleksandra Pilch, Kamila Zajchowska, Wiktoria Knap, Małgorzata Dziura

SKN Florencja, Instytut Zdrowia i Gospodarki, Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Krośnie

Słowa kluczowe: Rany, zaopatrywanie ran, pierwsza pomoc.

Wstęp. Rana to przerwanie ciągłości skóry i tkanek pod nią usytuowanych powstałe na skutek działania różnego rodzaju czynników. Pierwsza pomoc w zaopatrzeniu ran ma istotne znaczenie w zmniejszeniu dolegliwości takich jak ból, krwawienie oraz zapobieganiu zagrożenia dla zdrowia i życia osoby zranionej. Udzielanie pierwszej pomocy wiąże się z wiedzą dotyczącą rodzajów ran i sposobów postępowania z nimi.

Cel: Określenie poziomu wiedzy odnośnie rodzajów ran oraz sposobów ich zaopatrywania.

Materiał i Metody: Wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego przy użyciu autorskiego kwestionariusza ankiety, który zawierał metryczkę i dwanaście pytań dotyczących znajomości ran i ich zaopatrywania. Badanie przeprowadzono w marcu i kwietniu bieżącego 2024 roku na obszarze województwa podkarpackiego.

Wyniki. W badaniu udział wzięło 100 studentów, z czego 73 osoby to kobiety, a 27 to mężczyźni. Wieś zamieszkiwało 59 osób, a 41 miasto. Pośród respondentów najlicniejszą grupą byli studenci kierunku pielęgniarstwo (45 osób). Grupa 60 studentów twierdziła, że jest przygotowana do zaopatrywania ran, 23 studentów nie wiedziało jak postępować, a 17 studentów twierdziło, że nie jest na to przygotowana. Ponad połowa badanych na co dzień spotykała się z ranami ciętymi. Badani najczęściej wskazywali gorącą wodę oraz gorący olej jako przyczyny oparzeń. Jako najczęstszy czynnik rozwoju odleżyn, badani wskazywali długotrwały ucisk oraz podeszły wiek. Najczęstszym źródłem zdobywania wiedzy na temat ran i oparzeń według 82% ankietowanych był Internet.

Wnioski. Analiza danych pozwoliła na określenie braku wiedzy i zidentyfikowanie obszarów wymagających edukacji w zakresie pierwszej pomocy w ranach. Stanowić to może niemały przyczynek do podjęcia działań zwiększających wiedzę studentów w tym zakresie. Większa wiedza może przyczynić się do motywacji oraz efektywności w udzielaniu pierwszej pomocy.

Piśmiennictwo

1. Król JA, Bylica J. Krótka historia opatrywania ran termicznych. *Medycyna Paliatywna* 2020; 12(3): 106–109.
2. Villa C. Forensic 3D documentation of skin injuries. *International Journal of Legal Medicine* 2017; 131: 751-759.
3. Szczeklik A, Gajewski P. *Interna Szczeklika* 2021. Wyd. Medycyna Praktyczna. Kraków 2021.
4. Wasiak J, Cleland H, Campbell F, Spinks A. Dressings for superficial and partial thickness burns. *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2013; 2013(3): CD002106.
5. Oryan A, Alemzadeh E, Moshiri A. Burn wound healing: present concepts, treatment strategies and future directions. *Journal of Wound Care* 2017; 26(1): 5-19.
6. Chong P, Mow S. Insights in Public Health: Recognize, Retreat, and Report: Education and Community Partnerships Essential to Injury Prevention from Unexploded Ordnance across Hawaii's WWII Training Grounds. *Hawai'i Journal of Medicine & Public Health* 2018; 77(4): 93-97.
7. Wuthisuthimethawee P, Lindquist S, J. Sandler N, Clavisi O, Korin K, Watters D, Gruen R. L. Wound management in disaster settings. *World Journal of Surgery* 2015; 39(4): 842-853.

POSTRZEGANIE ŚMIERCI WŚRÓD STUDENTÓW PIELEŃNIARSTWA

Gabriel Pesta¹, Emilia Ciastoń¹, Weronika Zawadka¹, Łucja Mysiorska¹, dr n. med. i n. o zdr.
Lucyna Kwiećkowska^{1,2}, dr n. med. i n. o zdr Iwona Kiersnowska²

¹ *Studenckie Koło Naukowe StatMed, Zakład Podstaw Pielęgniarstwa, Wydział Nauk o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny*

² *Zakład Podstaw Pielęgniarstwa, Wydział Nauk o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny*

Słowa kluczowe: śmierć, studenci, pielęgniarstwo

Wstęp: Śmierć pacjenta jest zjawiskiem, które zapada w pamięci, szczególnie przyszłym medykom. Osobiste doświadczenia, tematyka śmierci w podstawie programowej, czy rozmowa prowadzącego zajęcia ze studentami powodują, że student zaczyna inaczej postrzegać śmierć

Cel: Celem badania była analiza jak studenci postrzegają śmierć, czy są gotowi na rozmowę z pacjentem w terminalnym stadium choroby oraz czy postrzeżenie ostatnich chwil życia zmienia się wraz z kolejnymi latami studiów.

Materiał i Metody: W badaniu wzięło udział 199 studentów pielęgniarstwa z różnych uczelni w Polsce. Badanie przeprowadzono na początku marca 2023 roku. Polegało ono na wypełnieniu ankiety, która składała się z dwóch części: Kwestionariusza Death Attitude Profile Reversed. Polską adaptację zawdzięczamy ks. dr Pawłowi Brudnikowi. Formularz ten składa się z 32 pytań na 7-stopniowej skali Likerta dotyczących sposobów postrzegania śmierci. Dodatkowa, druga część składa się z pytań pozwalających na zebranie danych socjodemograficznych.

Wyniki: 76,2% badanych studentów odpowiedziało negatywnie na pytanie, czy czują się przygotowani do pracy z pacjentem bliskim śmierci. Wskazywać to może na brak przygotowania podczas studiów. 45% badanych odpowiedziało, że podczas ich edukacji na różnych latach studiów nie była poruszona tematyka śmierci.

Wnioski: Wyniki są szokujące, ponieważ już od pierwszych lat studenci odbywają zajęcia praktyczne na terenie szpitala. Podane przez mnie dane ściśle nawiązują do postrzegania śmierci przez studentów kierunku Pielęgniarstwo. Konieczne jest częstsze przeprowadzanie zajęć o śmierci w ramach różnych przedmiotów. Możliwe, że zmieni to myślenie studentów o śmierci i lepiej przygotowuje ich do przyszłej pracy.

Piśmiennictwo:

1. Pehlivan S, Lafçı D, Vatansever N, Yıldız E. Relationship between death anxiety of Turkish nurses and their attitudes toward the dying patients. *OMEGA - Journal of Death and Dying*. 2019; 82(1): 128-140.
2. Bilgiç Ş. The meaning of death for nursing students and their attitudes toward dignified death principles. *OMEGA - Journal of Death and Dying*. 2021; 86(4): 1388-1401.
3. Gül Ş, Demir Karabulut S, Eren H, et al. Nursing students' experiences with death and terminal patients during clinical education. *OMEGA - Journal of Death and Dying*. 2020; 85(3): 628-649.
4. Zahran Z, Hamdan KM, Hamdan-Mansour AM, Allari RS, Alzayyat AA, Shaheen AM. Nursing students' attitudes towards death and caring for dying patients. *Nursing Open*. 2021; 9(1): 614-623.

JAKOŚĆ ŻYCIA I FUNKCJONOWANIE W CHOROBIE MŁODEJ PACJENTKI Z PODEJRZENIEM *PANNICULITIS*

Karolina Królik, Faustyna Zawojowska

Studenckie Koło Naukowe Pielęgniarstwa Internistycznego i Środowiskowego, Zakład Pielęgniarstwa Internistycznego i Środowiskowego, Instytut Pielęgniarstwa i Położnictwa, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Jagielloński

Słowa kluczowe: *Panniculitis*, jakość życia, satysfakcja z życia, akceptacja choroby, funkcjonowanie w chorobie.

Wstęp: Zapalenie tkanki tłuszczowej (*Panniculitis*) to spowodowany martwicą komórek tłuszczowych odczyn zapalny o nieznannej etiologii, najczęściej obejmujący tkankę podskórną. Czynniki wpływającymi na wystąpienie martwicy komórek tłuszczowych są zaburzenia biochemiczne (tj. niedobór α 1-antytrypsyny, wzmożoną aktywność enzymów trzustkowych) i czynniki fizyczne. Choroba przebiega w rzutach objawiających się występowaniem podskórnych zmian guzowatych, którym towarzyszy podwyższenie temperatury oraz ból.

Cel: Celem pracy była ocena jakości życia i funkcjonowania w chorobie młodej pacjentki z podejrzeniem *Panniculitis*.

Materiały i metody: W badaniu uczestniczyła 28-letnia pacjentka z podejrzeniem *Panniculitis*, która od 2019 roku przebywała w licznych placówkach medycznych celem diagnostyki i leczenia ropni podskórnych okolicy tułowia i ud. W pracy wykorzystano metodę studium przypadku. Zastosowano następujące narzędzia badawcze: kwestionariusz WHOQOL-BREF; skalę SWLS, FCIS oraz AIS.

Wyniki: Swoją jakość życia badana oceniła jako ani dobrą, ani złą i była niezadowolona z własnego zdrowia. Jakość życia pacjentki była na średnim poziomie we wszystkich analizowanych domenach, uzyskała ona po 12 pkt. w dziedzinie fizycznej i środowiskowej oraz po 13 pkt. w dziedzinie psychicznej i relacji społecznych. Analiza wyników skali SWLS wykazała, że była osobą raczej niezadowoloną z życia (16 pkt.). W skali FCIS badana uzyskała 74 pkt., co wskazuje na złe funkcjonowanie w chorobie. Pacjentka uważała, że miała średni wpływ na przebieg choroby, która miała duży wpływ na jej funkcjonowanie. W skali AIS pacjentka uzyskała 19 pkt., co odpowiada akceptacji choroby na poziomie średnim.

Wnioski: 1). Choroba istotnie, negatywnie wpłynęła na funkcjonowanie pacjentki w codziennym życiu. 2). Wdrożenie holistycznych działań w opiece nad pacjentką może mieć wpływ na poziom akceptacji choroby, poprawę funkcjonowania w sferze fizycznej, psychicznej, społecznej i środowiskowej, a tym samym na podniesienie poziomu satysfakcji z życia.

Piśmiennictwo:

1. Gajewski P. (red.). Interna Szczeklika, Wydawnictwo Medycyna Praktyczna. Kraków 2017.
2. Ho J, McKenzie T. Panniculitis in Dermatomyositis: A systematic review of the clinicopathologic features. *JAAD International* 2024; *articles in press*.
3. Juczyński Z. Narzędzia pomiaru w promocji i psychologii zdrowia. Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Warszawa 2001.
4. Kubica A. Skala funkcjonowania w chorobie przewlekłej
Dostęp: <https://www.wnoz.cm.umk.pl/kizprzdr/narzedzia-badawcze-research-tools/> [wejście 20.04.2024].
5. Moulounguet I, Fraïtag S. Panniculitis in Children. *Dermatopathology* 2021; 8(3): 315-336.
6. Wołowicka L, Jaracz K. Polska wersja WHOQOL 100 i WHOQOL Bref [W:] Wołowicka L. (red.). Jakość życia w naukach medycznych. Wyd. Uczelniane AM. Poznań 2001; 235-80.

ZJAWISKO PHUBBINGU WŚRÓD STUDENTÓW WARSZAWSKIEGO UNIwersYTETU MEDYCZNEGO

Karolina Cieśla¹, Marta Szostek¹, Tomasz Piątek²

¹ Studenckie Koło Naukowe Pielęgniarstwa Chirurgicznego i Transplantacyjnego „BeLivers”, Wydział Nauk o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny

² Zakład Pielęgniarstwa Chirurgicznego, Transplantacyjnego i Leczenia Chirurgicznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny

Słowa kluczowe: phubbing, telefon komórkowy, uzależnienie, student

Nadmierne, obraźliwe lub niewłaściwe korzystanie z telefonów komórkowych może mieć negatywny wpływ na relacje międzyludzkie. Ponad 50% aktywnych urządzeń komunikacyjnych używanych na całym świecie to telefony komórkowe, które wymagają mniej wysiłku i czasu, aby uzyskać dostęp do e-maili, blogów i mediów społecznościowych w porównaniu do interakcji twarzą w twarz. Uzależnienie od telefonu komórkowego wzrosło wykładniczo, utrudniając kontakt rzeczywisty, dając początek zjawisku określanemu w literaturze jako phubbing. Phubbing jest zjawiskiem wielowymiarowym, ponieważ telefony komórkowe są wyposażone w sztuczną inteligencję i spełniają kilka funkcji. Cześć autorów publikacji naukowych uważa, że jest to zjawisko nowe, stwierdza, że istnieje ono już od ponad dziesięciu lat.

Dzięki sieciom społecznościowy jednostki zaczynają żyć w wirtualnym świecie, zapominając o prawdziwym życiu otaczających je ludziach. Może to prowadzić do myślenia, że phubbing jest normatywny.

Phubbing to „kontaminacja”, czyli termin powstały w wyniku połączenia dwóch lub więcej słów, w tym przypadku słów „telefon” i „snubbing”, które oznaczają odpowiednio „telefon komórkowy” i „pogardę”.

Phubbing ma miejsce wtedy, gdy osoba używa/patrzy na swój telefon komórkowy podczas prawdziwej interakcji z inną osobą.

Uzależnienie od telefonu komórkowego, uzależnienie od wiadomości, uzależnienie od mediów społecznościowych oraz uzależnienie od Internetu i gier to główne czynniki predykcyjne zachowań phubbingowych. Co więcej, uzależnienie od Internetu, strach przed utratą czegoś i brak samokontroli przewidują uzależnienie od telefonu komórkowego, co z kolei zapowiada phubbing. Ponadto niektóre badania pokazują, że nuda jest czynnikiem prognostycznym phubbingu, ale ma stosunkowo niewielki wpływ.

Piśmiennictwo:

1. Kadylak T, Makki TW, Francis J, Cotten SR, Rikard RV, Sah YJ. Disrupted copresence: Older adults' views on mobile phone use during face-to-face interactions. *Mobile Media and Communication* 2018; 6(3): 331-349.
2. Karadağ E, Tosuntaş ŞB, Erzen E, Duru P, Bostan N, Şahin BM, Çulha İ, Babadağ B. Determinants of phubbing, which is the sum of many virtual addictions: A structural equation model. *Journal of Behavioral Addictions* 2015; 4(2): 60-74.
3. Pancani L, Gerosa T, Gui M, Riva P. “Mom, dad, look at me”: The development of the
4. Parental Phubbing Scale. *Journal of Social and Personal Relationships* 2020; 38(2): 435-458.
5. Aagaard J. Digital akrasia: A qualitative study of phubbing. *AI and Society* 2020; 35(1): 237-244.
6. Błachnio A, Przepiórka A, Gorbaniuk O, et. al. Measurement invariance of the Phubbing Scale across 20 countries. *International Journal of Psychology* 2021; 56(6): 885-894.

SAMODZIELNOŚĆ PRACY INSTRUMENTARIUSZKI I PIEŁĘGNIARKI OPERACYJNEJ W ŚWIETLE PRAWNYM

Zuzanna Makowska, Zuzanna Choldrych, Zuzanna Kowalska

Studenckie Koło Naukowe Pielęgniarstwa Operacyjnego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Słowa kluczowe: samodzielność zawodowa, pielęgniarka, kształcenie, instrumentariuszka

Wstęp: Pielęgniarki operacyjne i instrumentariuszki stanowią odrębną specjalność pielęgniarstwa. Przez lata wraz z rozwojem zadań i kompetencji wytworzył się jednolity system kształcenia podyplomowego. Powstające standardy pielęgniarstwa klinicznego w dziedzinie operacyjnej wymagają nieustannego rozwoju pielęgniarek w celu zwiększenia profesjonalizmu udzielanych świadczeń. Pielęgniarstwo operacyjne ulega dynamicznym zmianom wynikającym między innymi z postępu technologii biomedycznej, co wymaga od personelu doszkalania się szczególnie w procedurach wysokospecjalistycznych. Pielęgniarstwo stanowi zawód samodzielny dający możliwość bycia równoprawnym członkiem zespołu terapeutycznego/operacyjnego. Możliwość wykonywania niezależnego zawodu wiąże się bezpośrednio z ponoszeniem odpowiedzialności prawnej za podejmowane działania i czynności.

Cel: Celem głównym jest przegląd i analiza obowiązujących dokumentów w kontekście samodzielności zawodowej zarówno instrumentariuszki oraz pielęgniarki operacyjnej. Cel poboczny stanowi propagowanie i rozpowszechnianie pielęgniarstwa operacyjnego i pracy w roli instrumentariuszki.

Materiał i Metody: Zastosowano metodę badania dokumentów, analizy i krytyki piśmiennictwa oraz konstrukcji logicznej. Materiał badawczy stanowiła dostępna literatura i akty prawne dotyczące tematu.

Wyniki: Przeprowadzono analizę materiału źródłowego dotyczącego tematu.

Wnioski: Baza aktów prawnych odnośnie pielęgniarstwa operacyjnego jest nadal uboga pomimo dynamicznego rozwoju tej dziedziny pielęgniarstwa. Nieustanne doskonalenie i poszerzanie swojej wiedzy pozwala świadomie oraz kompetentnie wykonywać zawód pielęgniarki/rza.

Piśmiennictwo:

1. Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 277/VI/2014 Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych z dnia 3 grudnia 2014 r. w sprawie ustalenia Standardu pielęgniarstwa klinicznego w dziedzinie pielęgniarstwa operacyjnego.
2. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego [Dz.U. poz. 466].
3. Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej [Dz.U.2022.2702].
4. Borzęcka, J. (red.). Bezpieczna Praktyka Pielęgniarki Operacyjnej. Naczelna Izba Pielęgniarek i Położnych. Warszawa 2018.
5. Program kursu kwalifikacyjnego w dziedzinie Pielęgniarstwa operacyjnego dla Pielęgniarek. Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych. Warszawa 2017.
6. Program kursu kwalifikacyjnego w dziedzinie Pielęgniarstwa operacyjnego dla Położnych. Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych. Warszawa 2017.
7. Program szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie Pielęgniarstwa operacyjnego dla Pielęgniarek. Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych. Warszawa 2022.
8. Ciuruś, M. (red.). Pielęgniarstwo operacyjne. Wyd. MakMed. Lublin 2018.

WYKORZYSTANIE KOMPETENCJI ZAWODOWYCH Z ZAKRESU BADANIA FIZYKALNEGO PRZEZ AKTYWNE ZAWODOWO PIEŁĘGNIARKI

Paulina Szumna¹, mgr Justyna Sraga², mgr Judyta Pluta², Faustyna Zawojowska¹

¹ *Studenckie Koło Naukowe Pielęgniarstwa Internistycznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Jagielloński*

² *Zakład Pielęgniarstwa Klinicznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Jagielloński*

Opiekunowie: dr Ilona Kuźmicz, dr Agata Reczek, dr Ewa Kawalec-Kajstura

Zakład Pielęgniarstwa Internistycznego i Środowiskowego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Jagielloński,

Słowa kluczowe: badanie fizykalne, kompetencje zawodowe, pielęgniarki

Wstęp: Badanie fizykalne stanowi podstawowe narzędzie w procesie diagnostyki problemów zdrowotnych pacjentów oraz kontroli efektywności wdrożonej terapii i opieki pielęgniarskiej.

Cel badania: Ocena wykorzystania kompetencji zawodowych z zakresu badań fizykalnych przez aktywne zawodowo pielęgniarki.

Materiał i metody: Badanie przeprowadzono wśród 193 aktywnych zawodowo pielęgniarek/pielęgniarzy (M=5; K=188). Średnia wieku badanych wyniosła 39.9 lat, zaś średnia stażu pracy 17 lat. W badaniu wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego oraz kwestionariusz ankiety własnego autorstwa.

Wyniki: W ocenie respondentów doświadczenie zawodowe w zakresie badania fizykalnego posiadało 17,1% osób. Oceniając częstość wykonywania badania fizykalnego 4,6% respondentów wskazało na wykonywanie badania zawsze, 26,4% często, 34,2% czasami, 29,5% rzadko, a 5,2% nigdy. Największa liczba respondentów oceniła zarówno swoją wiedzę (44,6%), jak i umiejętności w zakresie badania fizykalnego (53,4%) na poziomie średnim. Najczęściej wymienianymi przez badanych barierami w wykonaniu badania fizykalnego były: specyfika miejsca pacy (N=113), brak czasu w pracy (N=102) oraz brak pewności siebie (N=87).

Wnioski: W badaniach własnych stwierdzono, iż większość respondentów oceniło swoją wiedzę oraz umiejętności w zakresie badania fizykalnego na poziomie średnim. Badani nie mieli poczucia wystarczającego doświadczenia zawodowego i pomimo zdobytego wykształcenia nie czuli się pewnie w zakresie wykonywania badania fizykalnego, o czym świadczy wskazanie braku pewności siebie jako jednej z barier.

Piśmiennictwo:

1. Cierzniaowska K, Popow A, Kozłowska E, Kubiak J. Wykonywanie badań fizykalnych w zakresie kompetencji pielęgniarskich. *Leczenie ran* 2021; 18(1): 1-7.
2. Czeczulewska M. Badania fizykalne w praktyce pielęgniarskiej determinowane miejscem pracy. *Pielęgniarstwo w Opiece Długoterminowej* 2021; 6(3): 59-68.
3. Cichońska, M., Maciąg, D., Borek, M.: Opinia pielęgniarek na temat wykonywania badania fizykalnego jako przejawu autonomii zawodowej. *Inwestowanie w pielęgniarstwo i poszanowanie praw pielęgniarek – kontrowersje i wyzwania*, 52; PWSZ w Głogowie; 2022; Głogów.
4. Mędrzycka-Dąbrowska W, Piotrkowska R, Kwiecień-Jaguś K, Jarzynkowski P, Popiołek S. Badanie fizykalne stosowane przez pielęgniarki na wybranych oddziałach szpitalnych. *Medycyna rodzinna* 2018; 21(1): 16-21.

CZY EPILEPSJA TO TYLKO DRGAWKI? POZIOM ŚWIADOMOŚCI STUDENTÓW KIERUNKÓW MEDYCZNYCH O PACJENTACH Z CHOROBA O PODŁOŻU NEUROLOGICZNYM PRZYGOTOWANYCH DO ZABIEGÓW OPERACYJNYCH.

Autor: Anna Szypszak

Studenckie Koło Naukowe Pielęgniarstwa Chirurgicznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Collegium Medicum, Akademia Mazowiecka w Płocku

Opiekun Naukowy SKN: dr n. med. Łukasz Murlikiewicz

Opiekun Organizacyjny SKN: mgr Sylwia Benirowska

Słowa kluczowe: epilepsja, padaczka, świadomość studentów kierunków medycznych, zabieg operacyjny, drgawki

Wstęp: Czy padaczka to TYLKO drgawki? Na tę przewlekłą chorobę neurologiczną mózgu choruje 1% ludności. Epilepsja jest głównie znana z napadów padaczkowych tj. drgawki, zatem społeczeństwo bardzo często nie ma świadomości z czym muszą się mierzyć pacjenci chorujący na nią. Większość pacjentów jest w stanie sobie z nią radzić za pomocą odpowiednio dobranej farmakoterapii, ale aż 30% pacjentów jest lekoopornych. Rozwiązanie dla tej grupy pacjentów stanowi zabieg operacyjny. Nie każdy rodzaj zabiegu operacyjnego w leczeniu padaczki będzie stosowny dla każdego chorego, a różnica w wyborze metody będzie znacznie różniła się skutecznością. Znaczna część społeczeństwa nie wie z jakimi przeszkodami mierzą się osoby z epilepsją.

Cel: Uświadomienie, co tak naprawdę kryje się pod słowem „epilepsja”, a także przedstawienie jaki jest poziom świadomości studentów kierunków medycznych o pacjentach z chorobą neurologiczną przygotowanych do zabiegów operacyjnych.

Metodologia: Autorska ankieta, w formie elektronicznej, zawierająca pytania jednokrotnego i wielokrotnego wyboru.

Wyniki: Poziom wiedzy studentów jest zróżnicowany.

Wnioski: Uważam, że trudności, z jakimi styczą się osoby z epilepsją, powinny być szerzone w celu lepszego zrozumienia chorych przez otaczający ich świat.

Piśmiennictwo:

1. Zielińska A, Mandat T. Kwalifikacja do operacyjnego leczenia padaczki i metody takiej terapii. *Neurologia po Dyplomie 2020*; 4.
Dostęp: <https://podyplomie.pl/neurologia/34802,kwalifikacja-do-operacyjnego-leczenia-padaczki-i-metody-takiej-terapii> [Wejście: 27.04.2024]
2. Laboratorium badań DNA. Jakie są objawy przed atakiem padaczki?
Dostęp: <https://www.testdna.pl/ciekawostki/padaczka-przyczyny-objawy-badania-na-padaczke/jakie-sa-objawy-przed-atakiem-padaczki/> [Wejście: 27.04.2024]
3. Bosak M. Padaczka. *Medycyna Praktyczna 2017*.
Dostęp: <https://www.mp.pl/pacjent/neurologia/choroby/146293,padaczka> [Wejście: 27.04.2024]
4. Johnston CA, Crawford PM. Anti-epileptic drugs and hormonal treatments. *Current Treatment Options in Neurology 2014*; 16(5): 288
5. Rynek Zdrowia. Szpital Zdroje drugim w Polsce ośrodkiem, który oferuje operacyjne leczenie padaczki.
Dostęp: <https://www.rynekdrowia.pl/Neurologia/Szpital-Zdroje-drugim-w-Polsce-osrodkiem-ktory-oferuje-operacyjne-leczenie-padaczki,253563,208.html/> [Wejście: 27.04.2024]
6. Szpital Zdroje. Centrum Leczenia Padaczek Lekoopornych.
Dostęp: <https://szpital-zdroje.pl/szpital/jednostki-szpitala/szpital-ul.-maczna-4/centrum-leczenia-padaczek-lekoopornych> [Wejście: 27.04.2024]

BŁĄD W SZTUCE MEDYCZNEJ W PRAKTYCE PIEŁĘGNIARSKIEJ

Renata Chrzan

Wyższa Szkoła Nauk o Zdrowiu w Bydgoszczy

Słowa kluczowe: błąd medyczny, odpowiedzialność karna, cywilna, dyscyplinarna, pielęgniarki

Nie ma bezpośredniego zdefiniowania pojęcia „błąd medyczny” w przepisach prawa. Może to być tak nieumyślne działanie jak i zaniechanie, czy też zaniedbanie lekarza, pielęgniarki lub innej osoby wykonującej zawód medyczny.

Aktualnie obowiązujące przepisy prawa stanowią, iż lekarze oraz pozostały personel medyczny podlegają odpowiedzialności karnej, cywilnej i zawodowej za nieprawidłowości w udzielaniu świadczeń zdrowotnych.

Zgodnie z Kodeksem karnym pielęgniarki i inni pracownicy ochrony zdrowia ponoszą odpowiedzialność karną za popełnienie przestępstwa z winy umyślnej lub nieumyślnej. Według Kodeksu Cywilnego odpowiedzialność powstaje wskutek wyrządzenia szkody majątkowej lub niemajątkowej, naruszenia dóbr osobistych, takich jak zdrowie oraz cześć danej osoby.

Odpowiedzialność zawodowa/dyscyplinarna pielęgniarek dotyczy naruszenia zasad etyki zawodowej (art. 36 ustawy o samorządzie pielęgniarek i położnych).

A. Fiutak wyróżnia cztery rodzaje błędów medycznych: diagnostyczny, terapeutyczny, techniczny i organizacyjny.

Przykłady błędów pielęgniarek: nieprawidłowe podłączenie kroplówki, podanie leku w błędnej dawce, zbagatelizowanie objawów zgłaszanych przez pacjenta, nieprawidłowe monitorowanie chorego lub jego brak, niewłaściwa pielęgnacja lub jej brak skutkująca np. powstaniem odparzeń lub odleżyn, złamanie praw pacjenta, np. prawa do informacji, doprowadzające do pogorszenia fizycznego lub psychicznego stanu zdrowia.

Sytuacje opisane powyżej kwalifikują się jako błędy medyczne jeśli będą miały negatywny wpływ na zdrowie chorego, popełniono je nieumyślnie i można było im zapobiec.

Piśmiennictwo:

1. Leńczuk-Gruba A, Dziedzic B, Żurawska A. Zdarzenia niepożądane – trudny problem w praktyce pielęgniarki chirurgicznej. *Pielęgniarstwo Chirurgiczne i Angiologiczne* 2020; 1: 7-11
2. Witczak I. Zdarzenia niepożądane oraz błędy medyczne występuje w procesach diagnostyczno-terapeutycznych usług zdrowotnych. [W:] Witczak I, Rypicz Ł. (red.). *Bezpieczeństwo pacjentów i personelu medycznego: uwarunkowania ergonomiczne*. Wyd. Uniwersytet Medyczny im. Powstańców Śląskich we Wrocławiu; Wrocław 2020: 25-49
3. Fiutak A.: Klasyfikacja błędów medycznych. Definicja błędu w sztuce. *Med. Rodz.* 2010;13(2):50–55.
4. Chochowska A. Obowiązek wykonywania zawodu pielęgniarki zgodnie ze wskazaniem aktualnej wiedzy medycznej jako istotny czynnik warunkujący bezpieczeństwo zdrowotne pacjentów. Rozważania na przykładzie obowiązującej w Polsce ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej. [W:] Jasiuk E, Chochowska A. (red.). *Budowanie poczucia bezpieczeństwa w czasach pandemii oraz zagrożenia terroryzmem i wojną*. Wyd. Uczelnia Łazarskiego Oficyna Wydawnicza. Warszawa 2023:162-176.
5. Kościelniak M. Odpowiedzialność za zdarzenia medyczne. Cz. 1: Pojęcie błędu medycznego *Monitor Ubezpieczeniowy*, 2014, 56, <https://mu.rf.gov.pl/56/art-8.html> (dostęp: 29.04.2024).

WIEDZA I POSTAWY PIELEŃNIAREK PSYCHIATRYCZNYCH W ZAKRESIE EBP

Wioletta Czernicka

Uniwersytecki Szpital Kliniczny w Rzeszowie

w.czernicka@interia.pl

Kluczowe słowa: praktyka oparta na dowodach, pielęgniarstwo, psychiatria

Wstęp: Opieka oparta na faktach (EBP) to podejście do opieki klinicznej, które polega na rozwiązywaniu problemów poprzez świadome wykorzystanie najlepszych dostępnych dowodów naukowych w połączeniu z wiedzą pielęgniarstwa oraz wartości i preferencjami pacjentów.

Cel: Celem niniejszego opracowania jest ocena wiedzy i postaw pielęgniarstwa psychiatrycznych w zakresie EBP.

Względy etyczne: Osoby badane zostały poinformowane o celu badania i zaakceptowane zostały aspekty etyczne.

Materiał i metody: Badaniem objęto grupę 53 pielęgniarstwa/rzy oddziału psychiatrycznego. Opiswane badanie ma charakter pilotażowy, które będzie kontynuowane wśród większej grupy pielęgniarstwa/rzy oddziałów psychiatrycznych na terenie województwa podkarpackiego. Badania wykonano za pomocą ankiety własnej konstrukcji oraz wykorzystano kwestionariusz dotyczący profilu praktyki opartej na dowodach (EBP2).

Wyniki: W przeprowadzonym badaniu stwierdzono, że płeć i poziom wykształcenia nie wpływają znacząco na wiedzę, zachowania i postawy badanych pielęgniarstwa i pielęgniarstwa wobec praktyki zawodowej opartej na dowodach naukowych. Analiza statystyczna wykazała, że pielęgniarstwo i pielęgniarstwo do 31 roku życia częściej podkreślają znaczenie implementacji EBP w codziennej praktyce klinicznej.

Wnioski: Najstarsza grupa badanych najmocniej podkreślała znaczenie poszerzania własnych kompetencji dotyczących EBP (I), a osoby w wieku 42 – 51 najmniej wskazywały na znaczenie tego terminu w pracy zawodowej. Jednocześnie istotnie częściej najmłodszy badani podkreślali, znaczenie umiejętności związanych z EBP (V), a badani w wieku 32 – 41 lat najrzadziej podkreślali trafność stwierdzeń w obszarze tej domeny.

Piśmiennictwo:

1. Płaszewska-Żywko L, Kózka M. Diagnozy i interwencje w praktyce pielęgniarstwa. Wydawnictwo Lekarskie PZWL. Warszawa 2021; s.31-630
2. Yoo YJ, Kim JH, Kim JS, et al. Clinical nurses' beliefs, knowledge, organizational readiness and level of implementation of evidence-based practice: The first step to creating an evidence-based practice culture. *PloS one*. 2019; 14(12): e0226742.
3. Howard B, Diug B, Ilic D. Methods of teaching evidence-based practice: a systematic review. *BMC Medical Education* 2022; 22(1): 742.
4. Portela Dos Santos O, Melly P, Hilfiker R, et al. Effectiveness of Educational Interventions to Increase Skills in Evidence-Based Practice among Nurses: The EDITcare Systematic Review. *Healthcare (Basel)*. 2022; 10(11): 2204.
5. Panczyk M, Belowska J, Zarzeka A, et al. Validation study of the Polish version of the Evidence-Based Practice Profile Questionnaire. *BMC Medical Education* 2017; 17(1): 38.
6. Ramos-Morcillo AJ, Fernández-Salazar S, Leal-Costa C, et al. Evidence-based practice nurses' competency: Spanish national survey and establishment of a scale of the EBP-COQ-Prof©. *Journal of Nursing Management* 2021; 29(4): 794-804.

ROLA WYBRANYCH CZYNNIKÓW PSYCHOSPOŁECZNYCH A ZDOLNOŚĆ DO PRACY RATOWNIKÓW MEDYCZNYCH.

Autor: Kornelia Sokołowska

Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Słowa kluczowe: ratownik medyczny, wypalenie zawodowe, stres, zdolność do pracy

Zawód ratownika medycznego w Polsce jest względnie młodym zawodem, który nieustannie się rozwija. Ratownicy medyczni uzyskują cały czas nowe kompetencje, dzięki czemu mogą wykonywać więcej skomplikowanych procedur oraz podawać nowe leki. Profesja ta jest zawodem wymagającym niezwyklej wrażliwości, poświęcenia i determinacji. Zdolność do pracy medyków jest kluczowa dla zapewnienia skutecznej i bezpiecznej opieki medycznej w sytuacjach nagłych. Czynniki psychospołeczne mogą mieć istotny wpływ na tę zdolność, jednakże istnieje ograniczona ilość badań poświęconych tej kwestii.

Celem tego badania jest zbadanie wpływu wybranych czynników psychospołecznych na zdolność do pracy ratowników medycznych oraz zidentyfikowanie potencjalnych obszarów interwencji. Głównym tematem zainteresowania jest stres w miejscu pracy, syndrom wypalenia zawodowego, aktywność fizyczna oraz zdolność do pracy.

Badanie przeprowadzono przy użyciu kwestionariusza ankiety wśród grupy ratowników medycznych i pielęgniarek pracujących w polskim systemie ochrony zdrowia. Wyniki badania wykazały istotny wpływ wybranych czynników psychospołecznych na zdolność do pracy tych zawodów. Wysoki poziom stresu, brak wsparcia psychicznego oraz inne czynniki zostały zidentyfikowane jako potencjalne zagrożenia dla zdolności do pracy.

Wyniki sugerują potrzebę skoncentrowania się na zarządzaniu czynnikami psychospołecznymi w miejscu pracy ratowników medycznych, aby poprawić ich zdolność do pracy oraz uniknąć wypalenia zawodowego tej grupy. Dalsze badania i interwencje są niezbędne w celu lepszego zrozumienia tych związków i opracowania skutecznych strategii zapobiegania i zarządzania tymi czynnikami.

Piśmiennictwo:

1. Paplicki Mateusz, Bezpieczeństwo zdrowotne obywatela w polskim systemie ratownictwa medycznego, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2020.
2. Paszkowska Małgorzata, Wykonywanie zawodu ratownika medycznego w świetle ustawy o zawodzie ratownika medycznego i samorządzie ratowników medycznych, Difin, Warszawa 2023.
3. Sęk Helena, Wypalenie zawodowe: przyczyny i zapobieganie., Wyd. 2, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010 – dodruk 2023.
4. Sygit Bogusław, Wąsik Damian, Leksykon prawa medycznego., Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
5. Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. 2006 Nr 191 poz.1410).
6. Ustawa z dnia 1 grudnia 2022 r. o zawodzie ratownika medycznego oraz samorządzie ratowników medycznych (Dz. U. 2022 poz. 2705).
7. World Health Organization, Global status report on physical activity 2022., Genewa 2022.
8. Witczak Izabela, Rypicz Łukasz (red. nauk.), Bezpieczeństwo pacjentów i personelu medycznego. Uwarunkowania ergonomiczne., Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Wrocław 2020.
9. Krajowe Centrum Powiadamiania Ratownictwa medycznego. SWD PRM w liczbach. Dostęp: <https://www.kcmrm.pl/swdprm/> [wejście: 04.04.2024].
10. Wytyczne WHO dotyczące aktywności fizycznej i siedzącego trybu życia: omówienie, <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/341120/WHO-EURO-2021-1204-40953-58211-pol.pdf?sequence=1> , [dostęp: 27.03.2024].

RESUSCYTACJA KRĄŻENIOWO – ODDECHOWA NOWORODKÓW

Beata Stępień

Wydział Nauk o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny

Słowa kluczowe: resuscytacja, noworodki, PALS

Resuscytacja krążeniowo-oddechowa jest podstawową czynnością podejmowaną na co dzień przez ratowników medycznych, jednak nagłe zatrzymanie krążenia wśród noworodków jest spotykane rzadko, a schemat postępowania mniej wyćwiczony. Algorytm ALS dla noworodków w zatrzymaniu krążenia różni się znacząco od resuscytacji krążeniowo-oddechowej pacjentów dorosłych. Przedstawiony on został w Wytycznych Europejskiej Rady Resuscytacji rozdział 9. W swojej prelekcji skupię się na szczegółowym opisie postępowania w zatrzymaniu krążenia u noworodków oraz przedstawię różnicę między resuscytacją krążeniowo-oddechową populacji pediatrycznej i pacjentów dorosłych.

Piśmiennictwo:

1. Polska Rada Resuscytacji. Wytyczne 2021.
Dostęp: https://www.prc.krakow.pl/wytyczne_2021.html [wejście: 12.05.2024]
2. Medycyna Praktyczna. Resuscytacja Noworodka.
Dostęp: https://nagle.mp.pl/resuscytacja/dzieci/dzieci_artykuly/79784,resuscytacja-noworodka [wejście 12.05.2024]
3. American Red Cross Training Services. Child & Baby CPR.
Dostęp: <https://www.redcross.org/take-a-class/cpr/performing-cpr/child-baby-cpr> [wejście: 12.05.2024]

PORAŻENIE TODDA – CZY PACJENT NEUROLOGICZNY W ZRM OZNACZA ZAWSZE UDAR MÓZGU?

Karolina Markowska

Wydział Nauk o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny

Słowa kluczowe: udar mózgu, badanie neurologiczne, epilepsja, ZRM, porażenie ponapadowe Todda

Wstęp: Zespoły Ratownictwa Medycznego mają do czynienia z różnorodnymi przypadkami medycznymi. Stany związane z zaburzeniami neurologicznymi to wysoki odsetek zgłoszeń do Centrum Powiadamiania Ratunkowego. Jakie przypadki są najczęstsze? Udar mózgu, napady drgawkowe różnego pochodzenia, wstrząs neurogeny czy zaburzenia ośrodkowego układu nerwowego związane z nadużyciem substancji psychoaktywnych. Jak badać pacjentów, aby nie przeoczyć stanu zagrożenia życia? Kluczem jest badanie neurologiczne, zarówno część podmiotowa jak i przedmiotowa badania. Dobrze zebrany wywiad z pacjentem lub jego rodziną to podstawa do wyłapania zaburzeń neurologicznych. Kolejnym krokiem jest zaobserwowanie patologicznych objawów, które będzie prezentował poszkodowany. Całość daje szansę na zdiagnozowanie i udzielenie najlepszej pomocy pacjentowi. Czy zawsze ZRM przywożą do Szpitalnego Oddziału Ratunkowego udary? Nie, nie zawsze. Pacjent prezentujący niedowłady całego ciała lub tylko połowiczny, nie oznacza że mamy do czynienia z udarem mózgu niedokrwiennym lub krwotocznym. Porażenie Todda czyli wystąpienie porażenia połowicznego, przejściowego i utrzymującego się od kilku minut do kilku godzin po napadzie padaczkowym. Patofizjologia tego zjawiska medycznego jest jeszcze niewyjaśniona.

Cel: Celem mojej prelekcji jest pokazanie jak wiele mamy chorób związanych z zaburzeniami neurologicznymi, które jako medycy możemy spotkać przedszpitalnie. Chciałabym uświadomić jak ważne jest dokładne badanie pacjenta zarówno podmiotowo i przedmiotowo. Ponadto za pomocą studium przypadku pokażę jak łatwo można pomylić jednostki chorobowe prezentujące podobne objawy.

Materiał i Metody: Studium przypadku ze Szpitalnego Oddziału Ratunkowego. Analiza badań obrazowych i laboratoryjnych oraz obserwacja pacjenta przekazanego przez ZRM.

Wyniki: Przedstawienie zastosowanego leczenia pacjenta z porażeniem Todda.

Wnioski: Badanie neurologiczne jest sztuką w diagnozowaniu stanów nagłych. Ciągłe doszkalanie i pogłębianie wiedzy medycznej jest kluczowe w karierze. Dzięki temu jesteśmy w stanie diagnozować i leczyć stany zagrażające Życiu człowieka przedszpitalnie.

Piśmiennictwo:

1. Pokryszno-Dragan A, Bilińska M. Padaczka po udarze mózgu. *Udar Mózgu* 2002; 4(2): 69-71
2. Kowalska H. Problematyka tabu w twórczości Todda Solondza. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2018
3. Agencja Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji. Wydział Oceny Technologii Medycznych. Profilaktyka chorób naczyń mózgowych, w szczególności udaru mózgu. Raport OT.423.5.2018. Warszawa 2020
4. Ambroziak J, Snarska KK. Padaczka – ogólne zagadnienia. [W:] Klimaszewska K, Kułak W. (red.). Rola zespołu interdyscyplinarnego w opiece nad pacjentami z chorobami neurologicznymi. Tom III. Wyd. Uniwersytet Medyczny w Białymstoku. Białystok 2023.

WSKAZANIA DO ZASTOSOWANIA KWASU TRANEKSAMOWEGO W ZRM

Olga Kunecka¹, mgr Karolina Kosiacka²

¹ *Studenckie Koło Naukowe Ratownictwa Medycznego, Zakład Ratownictwa Medycznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny*

² *Zakład Ratownictwa Medycznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny*

Słowa kluczowe: medycyna ratunkowa, ratownik medyczny, masywny krwotok, kwas traneksamowy, zespół ratownictwa medycznego

Kwas traneksamowy (TXA, *ang. tranexamic acid*) jest lekiem przeciwfibrinolitycznym stosowanym w masywnych krwotokach. Farmakodynamika kwasu traneksamowego polega na hamowaniu rozpadu skrzepów krwi. W myśl Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 marca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie medycznych czynności ratunkowych i świadczeń zdrowotnych innych niż medyczne czynności ratunkowe, które mogą być udzielane przez ratownika medycznego, przedstawiciele tej grupy zawodowej mogą samodzielnie decydować o podaży tego leku.

Dotychczas najszerzej zbadano wpływ kwasu traneksamowego w trzech grupach pacjentów: pacjentów urazowych, kobiet z krwotokiem poporodowym oraz u pacjentów z uszkodzeniem mózgu powstałym na skutek urazu. Przeprowadzone badania wykazały, że u pacjentów, którzy otrzymali TXA obserwowano znacznie większą przeżywalność niż w grupie chorych, którzy leku nie otrzymali. W każdej z powyższych grup pacjentów, wczesne podanie kwasu traneksamowego zwiększało szanse przeżycia do 70%. Nie zanotowano negatywnego wpływu TXA na pacjentów w postaci działań niepożądanych. Wpływ kwasu traneksamowego na chorych z masywną utratą krwi poddały analizie również organizacje takie jak International Trauma Life Support czy Europejska Rada Resuscytacji. Na podstawie przeprowadzonych analiz, podmioty te podjęły decyzję o implementacji zaleceń dotyczących podaży leku, określając przy tym ściśle drogę oraz dawkę podania TXA w sposób, który zwiększa przeżywalność u pacjentów z masywnymi krwotokami.

Kwas traneksamowy do leczenia przedszpitalnego wdrożono w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych już przed kilkoma laty. Dotychczasowe doświadczenia związane ze stosowaniem TXA w warunkach zespołów ratownictwa medycznego w innych rejonach świata przyczyniły się do wprowadzenia tego rozwiązania w Polsce.

Piśmiennictwo:

1. Omeri K, Roberts I. Prehospital tranexamic acid for trauma victims. *Journal of Intensive Care* 2023; 11(1): 12.
2. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 marca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie medycznych czynności ratunkowych i świadczeń zdrowotnych innych niż medyczne czynności ratunkowe, które mogą być udzielane przez ratownika medycznego (Dz.U. 2024 poz. 341).
3. Coats TJ, Lecky FE. The CRASH3 study: prehospital TXA for every injured patient? *Emergency Medicine Journal* 2020; 37: 392-394.
4. Della Corte L, Saccone G, Locci M, et al. Tranexamic acid for treatment of primary postpartum hemorrhage after vaginal delivery: a systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine* 2020; 33(5): 869-874.
5. Alson R, Braithwaite S. International Trauma Life Support Rola TXA w postępowaniu u chorych z krwotokiem pourazowym w opiece przedszpitalnej.
Dostęp: <https://www.mp.pl/ratownictwo/urazy/159382,aktualizacja-stanowiska-itls-dotyczacastosowania-kwasu-traneksamowego-txa-w-krwotokach> [wejście: 30.04.2024]
6. Polska Rada Resuscytacji. Wytyczne 2021.
Dostęp: https://www.prc.krakow.pl/wytyczne_2021.html [wejście: 21.04.2024].

JAK INFEKCJA COVID-19, STOSOWANA DIETA LUB PRZYJMOWANE LEKI ODDZIAŁUJĄ NA LUDZKI MIKROBIOM JELITOWY?

Alicja Sikorska

*Instytut Genetyki i Biotechnologii, Wydział Biologii, Uniwersytet Warszawski
ad.sikorska@student.uw.edu.pl*

Słowa kluczowe: mikrobiom jelit, mikroorganizmy, bakterie

Postęp w technologii oraz rozwój metod badawczych umożliwiają nam coraz głębsze zrozumienie roli mikroorganizmów w jelitach człowieka w utrzymaniu równowagi (homeostazy) organizmu. W ciągu ostatniej dekady zaobserwowano znaczny wzrost zainteresowania badaniami nad mikrobiotą jelitową, co świadczy o coraz większej świadomości wpływu mikroorganizmów na zdrowie jednostek.

Praca zaczyna się od wszechstronnego opisu mikrobioty dolnych partii przewodu pokarmowego człowieka, przedstawiając jej skład i główne funkcje. Następnie zanalizowano różnorodne czynniki, które mogą mieć wpływ na skład mikrobioty, takie jak infekcja COVID-19, dieta, wiek oraz przyjmowane leki.

Wybór produktów spożywczych oraz odpowiednia dieta mają istotny wpływ na kształtowanie składu mikrobioty poprzez wpływ na różnorodność jej szczepów.

Wiek, od okresu prenatalnego po późną starość, wykazuje się jako kluczowy czynnik determinujący strukturę mikrobioty jelitowej. Badania wskazują na zmienność mikrobioty jelitowej wraz z wiekiem, co może znacząco wpływać na zdrowie jednostki.

Infekcja SARS-CoV-2 oraz stosowane leki, takie jak probiotyki, prebiotyki i antybiotyki, mają istotny wpływ na mikrobiotę jelitową, co wymaga dalszych badań w celu pełnego zrozumienia tych zależności.

Zrozumienie złożonych interakcji między mikrobiotą jelitową a organizmem gospodarza jest kluczowe dla identyfikacji nowych strategii terapeutycznych. Poprawa zdrowia jednostki może być osiągnięta poprzez świadome zarządzanie tymi czynnikami, co w dłuższej perspektywie może przynieść korzyści dla ogólnego zdrowia i jakości życia społeczeństwa.

Piśmiennictwo:

1. Ye Y, Tong HYK, Chong WH. A systematic review and meta-analysis of the effects of long-term antibiotic use on cognitive outcomes. *Scientific Reports* 2024; 14(1): 4026
2. Chu XJ, Song DD, Zhou MH, et al. Perturbations in gut and respiratory microbiota in COVID-19 and influenza patients: a systematic review and meta-analysis. *Frontiers in Medicine*. 2024; 11: 1301312
3. Wierchanowska WM, Iwanicki T. Rola mikrobiomu jelitowego w funkcjonowaniu układu nerwowego. *Kosmos* 2020; 69(2): 301-311
4. Komodromou I, Andreou E, Vlahoyiannis A, et al. Exploring the Dynamic Relationship between the Gut Microbiome and Body Composition across the Human Lifespan: A Systematic Review. *Nutrients* 2024; 16(5): 660
5. Jabczyk M. Mikrobiota przewodu pokarmowego osób starszych – wpływ na zdrowie i samopoczucie. *Geriatrics* 2020; 14(1): 47-54

ZWIĄZEK MIĘDZY ZAKAŻENIEM HELICOBACTER PYLORI A WYMIOTAMI U KOBIET W CIĄŻY O RÓŻNYM NASILENIU.

Iryna Stanislavska, Natallia Popovych, Halyna Hvozdetska
Kolegium Medyczne Iwano-Frankińskiego Narodowego Uniwersytetu Medycznego w Ukrainie

Słowa kluczowe: wymioty u kobiet w ciąży, powikłania ciążowe, zakażenie, Helicobacter pylori

Wstęp: Perinatologia XXI wieku przeszła zmianę paradygmatu, kiedy uwaga naukowców na problemach ciążowych trzeciego trymestru ciąży skupiła się na badaniu i zapobieganiu powikłaniom pierwszego trymestru. Wiadomo, że częstość występowania patologii okołoporodowej zależy zarówno od poziomu chorób pozagenitalnych, jak i jakości opieki przedporodowej. Nudności i wymioty u kobiet w ciąży należą do ważnych problemów, które powodują wysoką częstość powikłań matczyńskich i okołoporodowych. 70-80% kobiet doświadcza wymiotów lub nudności we wczesnym okresie ciąży. Objawy choroby pojawiają się w 5-6 tygodniu ciąży i w większości przypadków ustępują lub znacznie zmniejszają się do końca pierwszego trymestru. Obecnie etiologia nudności i wymiotów w ciąży jest wieloczynnikowa i nie została wystarczająco zbadana. Jedną z hipotez etiopatogenezy tej choroby są objawy dysfunkcji żołądka, w szczególności zakażenie Helicobacter pylori, które powoduje rozwój wrzodów żołądka i dwunastnicy.

Cel: Charakter związku między zakażeniem Helicobacter pylori a wymiotami u kobiet w ciąży o różnym nasileniu..

Material i Metody: Zbadano 60 ciężarnych w wieku 18-40 lat w 5-14 tygodniu ciąży z nudnościami i wymiotami w ciąży, w tym 32 pacjentki (grupa I) z wywiadem Helicobacter pylori i 28 pacjentek (grupa II) bez powikłanego wywiadu somatycznego. Nasilenie nudności i wymiotów u kobiet w ciąży oceniano według zmodyfikowanej skali PUQE-24 do oceny nasilenia nudności i wymiotów u kobiet w ciąży, zgodnie z którą łagodne wymioty to ≤ 6 punktów; umiarkowane - 7-12 punktów; nadmierne wymioty - ≥ 13 punktów.

Wyniki: Zgodnie z wynikami oceny nasilenia wymiotów PUQE-24, u pacjentek z grupy I dominowały wymioty nadmierne - 13 (40,6%), wymioty umiarkowane rozpoznano u 11 (34,4%) kobiet, a tylko u 8 (25,0%) pacjentek występowały wymioty łagodne. U ciężarnych z grupy II (bez zakażenia Helicobacter pylori w wywiadzie) dominowały wymioty umiarkowane - 13 (46,4%), łagodne odnotowano u 10 (35,7%), a nadmierne u 5 (17,9%) ($p \leq 0,001$).

Wnioski: Uzyskane dane wskazują, że kobiety w ciąży zakażone Helicobacter pylori częściej mają objawy nudności i wymiotów w ciąży w porównaniu z pacjentkami z niepowikłanym wywiadem somatycznym.

Piśmiennictwo:

1. American College of Obstetricians and Gynecologists. ACOG practice bulletin: nausea and vomiting of pregnancy // *Obstet. Gynaecol.* – 2017. – P. 23–54.
2. Ebrahimi N. Optimal management of nausea and vomiting of pregnancy // N. Ebrahimi, C. Maltepe, A. Einarson // *Int. J. Womens Health.* – 2010. – Vol. 2. – P. 69–87.
3. Lee N. M. Nausea and vomiting of pregnancy // N. M. Lee, S. Saha // *Gastroenterol. Clin. North. Am.* – 2016. – Vol. 40 (2). – P. 124–131.
4. Linseth G. Nausea and vomiting in late pregnancy // G. Linseth, P. Vari // *Health Care Women Int.* – 2017. – Vol. 26 (5). – P. 53–65.
5. A nested case-control study of midgestation vitamin D deficiency and risk of severe preeclampsia // A. M. Baker et al. *The Journal of clinical endocrinology and metabolism.* - 2010.- Vol. 95.- Issue 11. - P. 5105-5109.

RYNEK SUPLEMENTÓW DIETY W POLSCE – PO JAKIE NAJCZĘŚCIEJ SIĘGAMY, CO O NICH WIEMY. WYKŁAD NA PODSTAWIE PRZEGLĄDU DOSTĘPNEJ LITERATURY I WŁASNYCH BADAŃ EMPIRYCZNYCH

Justyna Strocka

Szkoła Zdrowia Publicznego, Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego w Warszawie

Słowa kluczowe: suplementy diety, konsumpcja, znajomość, regulacje

Charakterystyka rynku suplementów diety na podstawie publikacji przeglądowych oraz własnych badań empirycznych. Określenie wielkości segmentu, omówienie kwestii związanych z regulacjami, komunikacją i użytkowaniem suplementów.

Głównym elementem wystąpienia będzie omówienie badań empirycznych zawierających ocenę wiedzy i praktyk w zakresie stosowania suplementów diety przez pacjentów.

Istotne znaczenie będzie miała prezentacja wyników szczegółowych, w tym:

- oceny rozpowszechnienia stosowania suplementów diety wśród pacjentów;
- oceny znajomości definicji suplementu diety;
- wskazanie źródeł wiedzy polskich pacjentów na temat suplementów diety.

Piśmiennictwo:

1. Research and Markets. Dietary Supplements Market Size, Share & Trends Analysis Report by Ingredient (Vitamins, Minerals), by Form, by Application, by End User, by Distribution Channel, by Region, and Segment Forecasts, 2022–2030.
Dostęp: <https://www.researchandmarkets.com/reports/5899600/dietary-supplements-market-size-share-and-trends> [wejście: 30.04.2024]
2. OSAVI report. Poles and their supplementary habits. February 2022 n=1000.
Dostęp: <https://images.pb.pl/pdf/8fcdd787-8837-509e-9c2b-d3b5b7e714e1.pdf> [wejście: 05.05.2024]
3. Stoś K, Woźniak A, Rychlik E, et al. Assessment of food supplements consumption in Polish population of adults. *Frontiers in Nutrition* 2021; 8: 733951
4. Skotnicka M, Karwowska K, Kłobukowski F, et al. Dietary Habits before and during the COVID-19 Epidemic in Selected European Countries. *Nutrients* 2021; 13, 1690.
5. Kraszkiewicz D., Waniowski P., Perception of Television Advertising for Pharmaceutical Products in Light of Direct Research Findings., *Ekonomia — Wrocław Economic Review* 26/4 (2020) Acta Universitatis Wratislaviensis No 4009, <https://doi.org/10.19195/2658-1310.26.4.1>

PODSTAWOWA OPIEKA ZDROWOTNA W OBLICZU KRYZYSU MIGRACYJNEGO

Olga Partyka, Monika Pajewska

Zakład Ekonomiki Zdrowia i Prawa Medycznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny;
olga.partyka@wum.edu.pl, monika.pajewska@wum.edu.pl

Słowa kluczowe: POZ, migracja, opieka zdrowotna, zdrowie publiczne, zarządzanie

Wstęp: Osoby migrujące do Polski z Ukrainy mają zróżnicowane potrzeby zdrowotne. Dodatkowo różnią się pod względem wykształcenia, dochodów oraz umiejętności poruszania się i korzystania z polskiego systemu opieki zdrowotnej.

Cel: Celem badania było przedstawienie korzystania ze świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej przez osoby migrujące z Ukrainy do Polski oraz identyfikacja barier w dostępie tej grupy pacjentów do opieki zdrowotnej.

Material i Metody: Badanie jakościowe z wykorzystaniem techniki indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI). Narzędzie stanowił autorski kwestionariusz podzielony na 4 obszary problemowe: dostępność do opieki zdrowotnej i finansowanie, organizacja i funkcjonowanie, potencjalne zagrożenia i wyzwania, możliwe rozwiązania systemowe. Uczestnikami byli czynni zawodowo przedstawiciele podmiotów świadczących podstawową opiekę zdrowotną (lekarze, pielęgniarki, kierownicy placówek) z całego kraju.

Wyniki: Najczęstszą przyczyną wizyt lekarskich były infekcje dróg oddechowych, w tym Covid-19. Wiele przypadków ma związek z bólami pleców, wynikającymi głównie z pracy fizycznej. Większość (75%) badanych wskazała język jako istotną barierę w świadczeniu usług oraz niską świadomość szczepień profilaktycznych (55%). Pojawiły się również napięcia między pacjentami (50%). Wyzwaniem był dokumentacji medycznej, co utrudniało leczenie. Do nieporozumień prowadziły również różnice w dostępności leków między Polską a Ukrainą.

Wnioski: Rekomenduje się utworzenie dedykowanej dla tej grupy pacjentów strony internetowej, infolinii telefonicznej lub adresu e-mail oraz wykorzystanie mediów tradycyjnych (ulotki, plakaty) do rozpowszechniania informacji o możliwości skorzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej. Ważne jest także skupienie się na komunikacji i pomocy osobom starszym, gdyż mogą one doświadczać większych trudności w poruszaniu się po systemie opieki zdrowotnej.

Piśmiennictwo:

1. Ukraine: Public Health Situation Analysis (PHSA) - Long-form (Last Update: July 2022) [accessed on 12.02.2024]
2. Biesiada A, Mastalerz-Migas A, Babicki M. Response to provide key health services to Ukrainian refugees: The overview and implementation studies. *Social Science & Medicine* 2023;334:116221. doi: 10.1016/j.socscimed.2023.116221.
3. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) Operational data portal. Ukraine refugee situation. Continually updated. Available from: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
4. Act of March 12, 2022 on assistance to citizens of Ukraine in connection with an armed conflict on the territory of this country <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220000583> [accessed on 09.02.2024]
5. Hill M, Vanderslott S, Volokha A, Pollard AJ. Addressing vaccine inequities among Ukrainian refugees. *Lancet Infectious Diseases* 2022;22:935-6. [https://doi.org/10.1016/S1473-3099\(22\)00366-8](https://doi.org/10.1016/S1473-3099(22)00366-8)

WPLYW DŹWIĘKU NA ROZWÓJ PŁODU I NOWORODKA

Julia Drzymala

Studenckie Koło Naukowe „Pasjonatów Sztuki Położniczej”, Zakład Pielęgniarstwa Położniczo – Ginekologicznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Opiekun pracy: dr n. o zdr. Magdalena Sulima, profesor uczelni

Zakład Pielęgniarstwa Położniczo-Ginekologicznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Słowa kluczowe: dźwięk, płód, noworodek

Wstęp: Dźwięk towarzyszy dziecku już od wczesnych etapów życia płodowego. Płód zaczyna słyszeć zewnętrzne brzmienia już od około 18 – 20 tygodnia ciąży. W czasie ciąży, rozwijająca się istota może reagować na różnorodne natężenia dźwięków, poprzez ruchy ciała lub zmianę w cyklu pracy serca.

Cel pracy: Celem pracy jest przedstawienie jak dźwięk wpływa na stan płodu i noworodka.

Materiał i Metody: Przegląd obowiązujących rekomendacji oraz książek z zakresu neonatologii.

Wyniki: Wysokie natężenia oraz hałas często powodują u płodu lub noworodka niepokój i rozdrażnienie. Mogą się również wiązać z zaburzoną akcją serca, niespokojnym snem oraz bezdechem. Powolne, ciche, harmonijne dźwięki, głos mamy wpływa natomiast uspokajająco na dziecko. Powoduje wyciszenie, unormowanie parametrów życiowych dziecka.

Wnioski: Dźwięki odgrywają kluczową rolę- mogą wpływać stymulująco lub wywoływać niepokój i lęk u płodów, wcześniaków i noworodków.

Piśmiennictwo:

1. Cieszyńska – Rożek J. Neurobiologiczne podstawy rozwoju poznawczego – Słuch. Wyd. Centrum Metody Krakowskiej. Kraków 2021.
2. Cudejko R. Kłopoty ze słuchem u dzieci, poradnik dla rodziców.
Dostęp: <https://www.mp.pl/pacjent/otolaryngologia/choroby/choroby-uszu/161544,klopoty-ze-sluchem-u-dzieci-poradnik-dla-rodzicow> [wejście: 20.04.2024].
3. Knapik-Szweda S. Muzykoterapia jako forma wczesnej interwencji na oddziale intensywnej terapii noworodka. Studium przypadku. Niepełnosprawność – Dyskursy Pedagogiki Specjalnej 2021; 44: 140–157.
4. Kurkowski M, Kruczyńska A. Rozwój funkcji słuchowych. Surdologopedia. Wyd. Harmonia. Gdańsk 2019.
5. Poćwierz-Marciniak I. Muzyka i muzykoterapia a zdrowie i rozwój dzieci. Aspekty muzyki 2018; 8: 235-261.
6. Sukta B. Rozwój zmysłów w życiu prenatalnym. Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Paedagogica 2021; 13: 37–46.

MACIERZYŃSTWO PO 35 ROKU ŻYCIA W DOŚWIADCZENIACH KOBIET

Julia Drzymała¹, Anna Kryczka²

¹ *Studenckie Koło Naukowe „Pasjonatów Sztuki Położniczej”, Zakład Pielęgniarstwa Położniczo – Ginekologicznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie*

² *Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Pruszkowie*

Opiekun pracy: dr n. o zdr. Magdalena Sulima³, profesor uczelni

³ *Zakład Pielęgniarstwa Położniczo-Ginekologicznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie*

Słowa kluczowe: macierzyństwo, ciąża, doświadczenie

Wstęp: Późne macierzyństwo stanowiące normę współczesnego położnictwa jest dynamicznie rozwijającym się zjawiskiem demograficznym rozpatrywanym wieloaspektowo- w wymiarze medycznym, społecznym oraz psychologicznym.

Cel: Celem pracy było poznanie doświadczeń kobiet, które zostały matkami po 35 roku życia.

Materiał i Metody: Badaniem zostało objęte 110 kobiet, które doświadczyły późnego macierzyństwa. Zastosowano metodę ilościową sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety własnego autorstwa.

Wyniki: Największy odsetek grupy, który na pytanie, co wpłynęło na decyzję o ciąży po 35. roku życia stanowiły kobiety wskazujące na instynkt macierzyński (45,79%). Rzadziej badane kobiety wskazywały na związek z nowym partnerem (21,50%) i presję wieku (22,43%). Na pytanie, jaką drogą zakończył się poród u kobiet po 35 roku życia, badane kobiety niemal równolicznie wskazały na poród siłami natury (49,09%) i poród drogą cięcia cesarskiego (47,27%). Grupa 3,64% wskazała na poród zabiegowy.

Wnioski: Kobiety decydujące się na macierzyństwo po 35 roku życia to najczęściej kobiety w przedziale pomiędzy 35-36 lat, zamężne, mieszkające w mieście, legitymujące się wykształceniem wyższym, pracujące umysłowo z dobrą sytuacją ekonomiczną. Do najczęstszych przyczyn podjęcia decyzji o ciąży po 35 roku życia należą instynkt macierzyński. Wiek, miejsce zamieszkania, wykształcenie, praca zawodowa, kolejność ciąży i zaplanowanie ciąży warunkują decyzję kobiet o ciąży po 35 roku życia. Wiek oraz kolejność ciąży nie warunkują przebiegu ciąży u kobiet po 35 roku życia.

Piśmiennictwo:

1. Czarnecka M. Dojrzałe macierzyństwo a kształtowanie więzi emocjonalnej z dzieckiem w okresie prenatalnym. *Forum Pedagogiczne* 2019; 9(2/2): 151- 164.
2. Jarzębińska A. „Późne urodzenia” czyli gdy dzieci i rodziców dzieli duży odstęp integracyjny (wybrane aspekty demograficzne i psychopedagogiczne). *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze* 2020; 590 (5): 26-39.
3. Kiersnowska I, Baranowska B, Bączek G. Pregnancy, childbirth and puerperium health problems in women after 35 year of age: a systematic literature review. *Medical Science Pulse* 2018; 12(4): 43-48.
4. Kiersnowska I, Walewska D, Bączek G. Zachowania zdrowotne pierworódek po 35 roku życia. *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio* 2020; 3(43): 165-173.
5. Rychter K. Sytuacja kobiet w ciąży wysokiego ryzyka jako przykład sytuacji granicznej- inspiracje. *Jasperowskie. Edukacja Filozoficzna* 2019; 67: 181-206.
6. Studniczek A, Kossakowska K, Bobrowska K. Obawy dotyczące psychologicznych i fizjologicznych aspektów ciąży, porodu i połogu u kobiet nieposiadających dzieci. *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio* 2020; 43(3): 238-255.

ALTERNATYWNE MIEJSCA PORODU

Katarzyna Wierzchowska

Studenckie Koło Naukowe „Pasjonatów Sztuki Położniczej”, Zakład Pielęgniarstwa Położniczo – Ginekologicznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Opiekun pracy: dr n. o zdr. Magdalena Sulima, profesor uczelni

Zakład Pielęgniarstwa Położniczo-Ginekologicznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Słowa kluczowe: poród, dom, kobiety

Wstęp: Środowiska medyczne muszą przestrzegać nowe uregulowania prawne stworzone w celu poprawy warunków porodu i opieki okołoporodowej oraz respektować oczekiwania kobiet związane z porodem.

Cel pracy: Celem pracy jest przedstawienie alternatywnych miejsc porodu.

Materiał i Metody: Przegląd obowiązujących rekomendacji oraz książek z zakresu położnictwa i opieki okołoporodowej.

Wyniki: Porody domowe w Polsce wciąż zajmują niewielki odsetek wszystkich porodów, jednak coraz więcej kobiet myśli o rozwiązaniu ciąży w warunkach pozaszpitalnych. Do motywów wyboru porodu domowego zaliczają się ograniczenie interwencji medycznych, naturalny przebieg porodu oraz dom, jako miejsce narodzin dziecka. Do odbycia porodu domowego stosuje się odpowiednią kwalifikację biorąc pod uwagę historię położniczą, stan zdrowia kobiety ciężarnej oraz dobrostan dziecka. W Polsce funkcjonuje stowarzyszenie Niezależna Inicjatywa Rodziców i Położnych Dobrze Urodzeni, które zrzesza położne przyjmujące porody domowe i rodziców zainteresowanych tym tematem. Celem działania organizacji jest rozpowszechnianie, propagowanie i umożliwianie porodu naturalnego niezależnie od warunków, w których się on odbywa.

Wnioski: Istotne jest edukowanie kobiet na temat odbywania porodu w warunkach domowych.

Piśmiennictwo:

1. Bielicka A, Cwiek D, Szymoniak K, Daszkiewicz A, Fryc D. Opinie położnych na temat planowanego porodu odbywanego w warunkach pozaszpitalnych. *Pomeranian Journal of Life Sciences* 2018; 64(4): 48-54
2. Czapiga-Klag M. Narodziny w czasie pandemii — percepcja porodów domowych w kulturze tradycyjnej i we współczesnych mediach. *Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne* 2021; 38: 225-244.
3. Fundacja Rodzic po Ludzku. Dostęp <https://gdzierodzic.info/bazawiedzy/szpital-dom-czy-dom-narodzin/>[wejście 2.05.2024].
4. Kopeć-Godlewska K, Wójkowska-Mach J. Bezpieczeństwo porodu domowego- profilaktyka zakażeń. *Forum zakażeń* 2017; 8(1): 49.
5. Suchowiak S, Kłobus M, Plagens-Rotman K. Poród w warunkach domowych- opieka położnej podczas porodu i w położu. *Pielęgniarstwo Polskie* 2020; , 1(75): 64-71.

SPOŻYCIE BIAŁKA Z DIETĄ A ZAWARTOŚĆ TKANKI TŁUSZCZOWEJ WŚRÓD KOBIET LECZĄCYCH SIĘ Z POWODU NIEPŁODNOŚCI

Adriana Szulińska¹, Agnieszka Bzikowska-Jura¹, Piotr Sobieraj², Barbara Grzechocińska³

¹ *Warszawski Uniwersytet Medyczny, Zakład Biologii Medycznej*

² *Warszawski Uniwersytet Medyczny, Katedra i Klinika Chorób Wewnętrznych, Nadciśnienia Tętniczego i Angiologii*

³ *Warszawski Uniwersytet Medyczny, I Katedra i Klinika Położnictwa i Ginekologii, Profesor Emerytowany*

Słowa kluczowe: niepłodność, odżywianie, białko, tkanka tłuszczowa

Wstęp: Niepłodność, jest jednym z najczęściej występujących problemów zdrowotnych w krajach rozwiniętych, a według danych naukowych sposób odżywiania niezgodny z zaleceniami poprzez swój wpływ na masę ciała, zawartość tkanki tłuszczowej, metabolizm, może zaburzać funkcje układu rozrodczego prowadząc do trudności z zajściem w ciążę.

Cel: Celem pracy była ocena spożycia makroskładników pokarmowych wśród kobiet leczących się z powodu niepłodności, z uwzględnieniem różnic w ich składzie ciała.

Materiał i Metody: Do badania włączono 51 kobiet zgłaszających się na wizyty do poradni leczenia niepłodności. U każdej z nich wykonano pomiary antropometryczne, analizę składu ciała oraz zebrano informacje w zakresie bieżącego sposobu żywienia (dzienniczek 3-dniowego bieżącego notowania). Na potrzeby dalszych analiz, kobiety przydzielono do jednej z trzech grup: I – zbyt niska zawartość tkanki tłuszczowej w organizmie, II – prawidłowa zawartość tkanki tłuszczowej, III – nadmierna ilość tkanki tłuszczowej. Następnie porównano spożycie makroskładników odżywczych wśród kobiet należących do wskazanych grup.

Wyniki: Wyniki wskazują na zależność pomiędzy ilością spożywanego przez kobietę białka a zawartością tkanki tłuszczowej w jej organizmie. Wyższe spożycie białka w tej grupie wiązało się z niższymi wartościami masy ciała ($r=-0,655$, $p=0,000$), wskaźnika masy ciała ($r=-0,681$, $p=0,000$), ogólnej tkanki tłuszczowej ($r=-0,641$, $p=0,000$), obwodu talii ($r=-0,528$, $p=0,000$), wskaźnika talia-biodra ($r=-0,391$, $p=0,005$) oraz wskaźnika brzusznej tkanki tłuszczowej ($r=-0,653$, $p=0,000$). Dodatkowo, im więcej energii dostarczanej z dietą pochodziło z białka, tym wyższy był stosunek ilości spożytego białka zwierzęcego do białka roślinnego ($r=0,633$, $p=0,000$).

Wnioski: Uzyskane wyniki pozwalają wysnuć wniosek o pożądanym kierunku zaleceń żywieniowych w tej grupie w celu redukcji zawartości tkanki tłuszczowej jako czynnika ryzyka obniżonej płodności. Dodatkowo, w edukacji tej grupy pacjentek szczególnie istotne jest zwrócenie uwagi na pozytywny wpływ zamiany białka zwierzęcego na białko roślinne w kontekście poprawy parametrów istotnych dla płodności żeńskiej.

Piśmiennictwo:

1. Garruti G, Depalo R, De Angelis M. Weighing the Impact of Diet and Lifestyle on Female Reproductive Function. *Current Medicinal Chemistry* 2019; 26(19): 3584-3592.
2. Magkos F. The role of dietary protein in obesity. *Reviews in Endocrine and Metabolic Disorders* 2020; 21(3): 329-340.
3. Silvestris E, Lovero D, Palmirotta R. Nutrition and Female Fertility: An Interdependent Correlation. *Frontiers in Endocrinology (Lausanne)* 2019; 10: 346.
4. Skoracka K, Ratajczak AE, Rychter AM, Dobrowolska A, Krela-Kaźmierczak I. Female Fertility and the Nutritional Approach: The Most Essential Aspects. *Advances in Nutrition* 2021; 12(6): 2372-2386.
5. Yong W, Wang J, Leng Y, Li L, Wang H. Role of Obesity in Female Reproduction. *International Journal of Medical Sciences* 2023; 20(3): 366-375.

ZNACZENIE WYBRANYCH MIOKIN W PROGNOZOWANIU DŁUGOŚCI REHABILITACJI PACJENTÓW PO INFEKCJI COVID-19

Alicja Mińko, Agnieszka Turoń-Skrzypińska, Aleksandra Rył, Iwona Rotter
Zakład Rehabilitacji Medycznej i Fizjoterapii Klinicznej, Wydział Nauk o Zdrowiu, Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie

Słowa kluczowe: COVID-19, miokiny, rehabilitacja, SARS-CoV-2

Wstęp: W obliczu globalnej pandemii choroby koronawirusowej (COVID-19), zrozumienie kompleksowych mechanizmów odpowiedzi organizmu na infekcję i stan zapalny stało się priorytetem w środowisku medycznym i badawczym. Chociaż głównym celem SARS-CoV-2, wirusa odpowiedzialnego za COVID-19, jest układ oddechowy, coraz więcej dowodów wskazuje na to, że jego wpływ sięga również metabolicznych oraz mięśniowych zmian w organizmie.

Cel: Celem badania była analiza potencjalnej korelacji między poziomami wybranych miokin (miostatyna, agryna, iryzyna, mionektyna) a czasem trwania rehabilitacji u pacjentów po COVID-19. Badanie miało również na celu odpowiedź na pytanie czy istnieje zależność pomiędzy stężeniem tych miokin a długością hospitalizacji pacjentów w trakcie leczenia COVID-19.

Material i Metody: Badanie zostało przeprowadzone w Szpitalu Rehabilitacyjnym Świętego Karola w Szczecinie. Wzięło w nim udział 171 uczestników, przebywających na Oddziale Rehabilitacji po COVID-19, gdzie realizowana była rehabilitacja lecznicza pacjentów po przebytych zakażeniu SARS-CoV-2 w warunkach stacjonarnych, zgodnie z wytycznymi Narodowego Funduszu Zdrowia. Przed rozpoczęciem oraz po zakończeniu rehabilitacji pacjenci zostali poddani badaniom, które obejmowały: próbę wysiłkową (6-minutowy test marszu) z oceną tolerancji wysiłku (skala Borga), ocenę nasilenia duszności (skala mMRC), spirometryczną ocenę funkcji układu oddechowego, pomiar siły rąk oraz ocenę zmęczenia na podstawie Fatigue Assessment Scale (FAS). Od każdego pacjenta przed rozpoczęciem rehabilitacji pobrano próbkę krwi żyłnej obwodowej.

Wyniki: Wyższe stężenie miostatyny związane było z dłuższym czasem hospitalizacji pacjentów w przebiegu COVID-19 oraz dłuższym czasem rehabilitacji. Niższe stężenie iryzyny i mionektyny powiązane było z dłuższym czasem rehabilitacji.

Wnioski: Na podstawie badania można stwierdzić, że wyjściowe stężenie wybranych miokin u pacjentów po COVID-19 może mieć znaczenie w prognozowaniu długości rehabilitacji. Na stężenie miokin u pacjentów po COVID-19 może mieć wpływ długość hospitalizacji w przebiegu zakażenia.

Piśmiennictwo:

1. Barbalho, S.M.; Minniti, G.; Miola, V.F.B.; Haber, J.F.D.S.; Bueno, P.C.D.S.; et al. Organokines in COVID-19: A Systematic Review. *Cells* 2023, 12, 1349.
2. Filgueira, T.O.; Castoldi, A.; Santos, L.E.R.; de Amorim, G.J.; de Sousa Fernandes, M.S.; et al. The Relevance of a Physical Active Lifestyle and Physical Fitness on Immune Defense: Mitigating Disease Burden, With Focus on COVID-19 Consequences. *Front. Immunol.* 2021, 12, 587146.
3. Soares, M.N.; Eggelbusch, M.; Naddaf, E.; Gerrits, K.H.L.; van der Schaaf, M.; et al. Skeletal muscle alterations in patients with acute COVID-19 and post-acute sequelae of COVID-19. *J. Cachexia Sarcopenia Muscle* 2022, 13, 11–22.
4. Ragab, D.; Salah Eldin, H.; Taeimah, M.; Khattab, R.; Salem, R. The COVID-19 Cytokine Storm; What We Know So Far. *Front. Immunol.* 2020, 11, 1446.

OPIEKA PIELĘGNIARSKA NAD PACJENTEM Z ZABURZENIAMI EREKCJI PO ZAWALE MIĘŚNIA SERCOWEGO – CASE STUDY

Filip Tkaczyk

Doctoral School, Collegium Medicum, Jan Kochanowski University, 25-317 Kielce, Poland

Słowa kluczowe: zaburzenia erekcji, zawał mięśnia sercowego, opieka pielęgniarska

Wstęp: Zaburzenia erekcji po zawale mięśnia sercowego mogą mieć różną etiologię. Powiązane są z uszkodzeniem naczyń krwionośnych i nerwów odpowiedzialnych za prawidłową erekcję prącia, stres, zmęczenie, zaburzenia gospodarki hormonalnej, skutki uboczne wdrożonej farmakoterapii czy zaburzenia sfery psychicznej. Potrzeby seksualne są często ignorowane przez zespół interdyscyplinarny, a w znaczący sposób przekładają się na poziom jakości życia pacjentów.

Cel pracy: Celem niniejszej pracy jest przybliżenie wiedzy oraz zapoznanie z tematem opieki pielęgniarskiej względem pacjenta z zaburzeniami erekcji po zawale mięśnia sercowego, z wykorzystaniem studium indywidualnego przypadku.

Materiał i metody: W opracowaniu wykorzystano jakościową metodę badawczą „study case” – studium indywidualnego przypadku, zawierającą opis stanu pacjenta z zaburzeniami erekcji po zawale mięśnia sercowego, mający na celu jego pogłębioną analizę i ocenę. Uzyskano świadomą zgodę pacjenta na udział w niniejszym badaniu. W opisie przypadku wykorzystano wskaźniki wyników opieki C-HOBIC. W procesie pielęgnowania zastosowano terminologię referencyjną ICNP®.

Wyniki i wnioski: Opieka pielęgniarska nad pacjentem z zaburzeniami erekcji po zawale mięśnia sercowego uwzględnia holistyczne podejście, które dotyczy zarówno aspektów fizycznych, jak i psychospołecznych. Nadrzędnym celem opieki pielęgniarskiej jest udział w procesie diagnostycznym, edukacja zdrowotna oraz promocja zdrowia. Seksualność pacjentów jest ważnym elementem procesu terapeutycznego, istnieje duża potrzeba kontynuowania badań naukowych w tym zakresie. Przełoży się to w pozytywny sposób na normalizację zagadnień społecznie uznanych za wstydliwe.

Piśmiennictwo.

1. Montiel-Jarquín ÁJ, Gutiérrez-Quiroz CT, Pérez-Vázquez AL, et al. Quality of life and erectile dysfunction in patients with benign prostatic hyperplasia. *Cirugía y Cirujanos* 2021; 89(2): 218-222.
2. Guzmán-Esquível J, Delgado-Enciso I, Guzmán-Solórzano JA, et al. Erectile dysfunction, lower urinary tract symptoms, and quality of life in men above 50 years of age. *Archivos Españoles de Urología* 2021;74(2): 224-230.
3. Wang CM, Wu BR, Xiang P, et al. Management of male erectile dysfunction: From the past to the future. *Frontiers in Endocrinology (Lausanne)*. 2023; 14:1148834.
4. Rinkūnienė E, Gimžauskaitė S, Badarienė J, et al. The Prevalence of Erectile Dysfunction and Its Association with Cardiovascular Risk Factors in Patients after Myocardial Infarction. *Medicina (Kaunas)*. 2021; 57(10): 1103.
5. Hodžić E, Durek A, Begić E, et al. Effect of myocardial infarction on the occurrence of erectile dysfunction. *Medicinski Glasnik (Zenica)*. 2019; 16(1): 35-39.
6. Andersson DP, Landucci L, Lagerros YT, et al. Association of Phosphodiesterase-5 Inhibitors Versus Alprostadil With Survival in Men With Coronary Artery Disease. *Journal of the American College of Cardiology* 2021; 77(12): 1535-1550.

ZABURZENIA SKRONIOWO-ŻUCHWOWE A DOLEGLIWOŚCI BÓLOWE SZYJNEGO ODCINKA KRĘGOSŁUPA OKIEM FIZJOTERAPEUTY

Autor: mgr Martyna Odzimek^{1,2}

¹ Szkoła Doktorska, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

² Instytut Fizjoterapii, Wydział Nauk o Zdrowiu, Collegium Medicum, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Opiekun Merytoryczny: dr hab. Waldemar Broła, prof. UJK²

Słowa kluczowe: staw skroniowo-żuchwowy, ból, kręgosłup szyjny, zaburzenia

Wstęp: Układ ruchowy narządu żucia (URNŻ) to struktury tkankowe i narządowe odpowiadające

za pobieranie pokarmów, artykulację czy wyrażanie emocji. Zaburzenia układu ruchowego narządu żucia (ZURNŻ, ang. *TMDs*) dotyczą najczęściej kilku jednostek chorobowych i obejmują różnorakie objawy i dolegliwości.

Cel pracy: Głównym celem badania było porównanie częstości występowania i nasilenia bólów kręgosłupa szyjnego u osób młodych, u których zdiagnozowano zaburzenia skroniowo-żuchwowe.

Metody: Badanie prowadzono od czerwca do lipca 2023 roku w oparciu o protokół RDC/TMD, autorski kwestionariusz ankiety oraz badanie fizjoterapeutyczne ukierunkowane na wykrywanie zaburzeń skroniowo-żuchwowych. Poziom ból odcinka szyjnego oceniano za pomocą skali wizualno-analogowej (VAS). Wszystkie analizy statystyczne wykonano przy użyciu programu STATISTICA 13.3PL (StatSoft Poland, 2017; www.statsoft.pl). Wartości $p < 0,05$ uznano za istotne statystycznie.

Wyniki: W badaniu wzięło udział 95 osób, z czego 51 osób (53,7%) stanowiło grupę kontrolną, a 44 (46,3%) osoby stanowiło grupę badaną. Średni wiek osób biorących udział w badaniu wynosił $22,2 \pm 2,2$ roku w grupie badanej i $22,5 \pm 3,1$ roku w grupie kontrolnej. Analiza wykazała, że spośród 95 osób biorących udział w badaniu 85,4% zgłaszało problemy w odcinku szyjnym kręgosłupa ($n=81$), z czego prawie wszystkie osoby w grupie badanej borykały się z tym problemem ($n=43$, 97,7%). Przeprowadzone analizy statystyczne pokazały, że ból odcinka szyjnego kręgosłupa istotnie częściej występował u osób z ZURNŻ ($p < 0,05$). Średni poziom natężenia bólu w grupie kontrolnej wyniósł $1,6 \pm 0,8$, natomiast w grupie badanej $4,7 \pm 3,2$ ($p < 0,001$).

Wnioski: Uzyskane wyniki badań oraz analiza piśmiennictwa pozwalają stwierdzić, że występowanie bólów odcinka szyjnego kręgosłupa częściej występuje w grupie osób z zaburzeniami skroniowo-żuchwowymi (TMDs).

Piśmiennictwo:

1. Zieliński G, Pająk-Zielińska B, Ginszt M. A Meta-Analysis of the Global Prevalence of Temporomandibular Disorders. *Journal of Clinical Medicine* 2024; 13(5): 1365.
2. Wolan-Nieroda A, Maciejczak A, Mańko G, Juszczyk K, Rutkowski S, Guzik A. Comparative Analysis of Mandibular and Cervical Mobility in Young Adults with Temporomandibular Joint Disorders: A Case-Control Study. *Medical Science Monitor* 2023, 29: e940653.
3. Oleksy Ł, Kielnar R, Mika A, Jankowicz-Szymańska A, Bylina D, Sołtan, J, Pruszczyński B, Stolarczyk A, Królikowska A. Impact of Cervical Spine Rehabilitation on Temporomandibular Joint Functioning in Patients with Idiopathic Neck Pain. *BioMed Research International* 2021; 2021: 6886373.
4. Nunes AM, Rosario Lopes PR, Viera Bittencourt MA, de Araujo RPC. Association between severity of the temporomandibular disorder, neck pain, and mandibular function impairment. *Revista CEFAC* 2020; 22(2): e17418.

PROFIL KOBIET CIĘŻARNYCH KORZYSTAJĄCYCH Z APLIKACJI MOBILNYCH MONITORUJĄCYCH PRZEBIEG CIĄŻY ORAZ WPŁYW ICH WYKORZYSTANIA NA POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA, SATYSFAKCJI Z ŻYCIA I WSPARCIA SPOŁECZNEGO

mgr Monika Walec, dr n. zdr. Grzegorz Józef Nowicki, dr hab. n. zdr. Barbara Ślusarska
Zakład Pielęgniarstwa Rodzinnego i Geriatrycznego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Słowa kluczowe: kobiety, ciąża, aplikacje mobilne

Wstęp: Kobiety ciężarne są niezwykle wrażliwą grupą odbiorczą, dlatego zasługują na wnikliwą analizę wpływu aplikacji medycznych na ich stan.

Cel: Celem było wyłonienie profilu kobiet korzystających z aplikacji mobilnych oraz określenie ich poczucia bezpieczeństwa, satysfakcji z życia i poczucia wsparcia społecznego.

Materiał i metody: W badaniu przekrojowym wykorzystano autorski kwestionariusz pytań oraz 3 skale standaryzowane.

Wyniki: W badaniu wzięło udział 1 077 kobiet, z których tylko 75 nie korzystało z aplikacji mobilnych.

Wnioski: Prawdopodobieństwo wykorzystania aplikacji wzrastało wraz ze stresem, posiadaniem chorób i przedziałem wiekowym 26-35 lat.

Piśmiennictwo:

1. Chawla D, Thukral A, Kumar P, Deorari A. Harnessing mobile technology to deliver evidence-based maternal-infant care. *Seminars in Fetal & Neonatal Medicine* 2021; 26(1): 101206.
2. Buchanan L, Anderson EM, Biostat H, et al. Sources of information and the use of mobile applications for health and parenting information during pregnancy: Implications for health promotion. *Health Informatics Journal* 2021; 27(3): 14604582211043146.
3. Wang Na, Deng Z, Wen L, et al. Understanding the Use of Smartphone Apps for Health Information Among Pregnant Chinese Women: Mixed Methods Study. *JMIR mHealth & uHealth* 2019; 7(6): e12631.
4. O’Sullivan EJ, Rokicki S, Kennelly M, et al. Cost-effectiveness of a mobile health-supported lifestyle intervention for pregnant women with an elevated body mass index. *International Journal of Obesity* 2020; 44(5): 999–1010.
5. Grądzik A, Gorajek A, Osiejewska et al. The popularity and usability of mobile applications for women and expecting mothers. *Journal of Physical Education and Sport* 2022; 12(8): 378-382.
6. Al-Dahshan A, Chehab M, Mohamd A, et al. Pattern of internet use for pregnancy-related information and its predictors among women visiting primary healthcare in Qatar: a cross-sectional study. *BMC Pregnancy Childbirth* 2021; 21(1): 747.

WPLYW GIARDIOZY NA STAN ZAPALNY I PARAMETRY METABOLICZNE W PRZEBIEGU CHOROÓB METABOLICZNYCH ZWIĄZANYCH Z INSULINOOPORNOŚCIĄ (IR)

Sylwia Klimczak^{1,2}, Agnieszka Śliwińska¹, Alicja Rudek²

¹ Zakład Biochemii Kwasów Nukleinowych, Uniwersytet Medyczny w Łodzi

² Centrum Medycyny Spersonalizowanej AllerGen w Piotrkowie Trybunalskim

Słowa kluczowe: giardioza, zaburzenia metaboliczne, stan zapalny, insulinooporność

Giardioza, choroba pasożytnicza dwunastnicy i jelita cienkiego wywoływana przez pierwotniaka *Giardia lamblia*, jest powszechnym problemem zdrowotnym na całym świecie. Diagnoza może być utrudniona ze względu na nieswoiste symptomy żołądkowo-jelitowe, zwłaszcza u chorych na zaburzenia metaboliczne związane z IR. Zaburzeniom tym towarzyszy przewlekły proces zapalny, którego źródłem jest nadmiar tkanki tłuszczowej, szczególnie wisceralnej oraz dysbioza jelit. Uszkodzenie enterocytów przez *Giardia lamblia* prowadzi do rozszczelnienia jelit, stanu zapalnego i dysbiozy mikrobiomu jelitowego. Mechanizmy patogenne obu schorzeń sugerują możliwość wzajemnego oddziaływania.

Celem pracy jest omówienie wpływu giardiozy na proces zapalny i parametry metaboliczne w przebiegu zaburzeń metabolicznych związanych z IR.

Do badania włączono 20 pacjentów (40-65 lat,) podzielonych na grupy: kontrolną – pacjenci z zaburzeniami metabolicznymi bez giardiozy (n=16) i badaną – pacjenci z zaburzeniami metabolicznymi i stwierdzoną inwazją *Giardia lamblia* (n=4). Zebrano dane dotyczące płci, wieku oraz parametry antropometryczne. Oznaczono parametry metaboliczne, tj. glukoza/insulina na czczo (HOMA-IR), HbA1c, lipidogram (TG/HDL).

Zaobserwowano, że gr. nie różnią się pod względem parametrów antropometrycznych oraz wieku. W gr. badanej odnotowano niższe stężenia glukozy na czczo oraz obniżone wartości wskaźników insulinooporności, tj. HOMA-IR i TG/HDL. Natomiast, stężenie całkowitego cholesterolu i LDL były wyższe w badanej gr. w porównaniu do gr. kontrolnej.

Wyniki sugerują, że infestacja *Giardia lamblia* może wpływać na parametry metaboliczne. Jak się spodziewano odnotowano poprawę insulinooporności, jednak wpływ giardiozy na poziom lipidów sugeruje niekorzystny wpływ na profil lipidowy. Te wstępne wyniki wymagają dalszych badań obejmujących większą grupę uczestników, gdyż nie tylko pozwolą na poznanie i zrozumienie wpływu giardiozy na stan zapalny towarzyszący zaburzeniom metabolicznym o podłożu insulinooporności, ale w przyszłości mogą mieć znaczenie dla rozwoju strategii diagnostycznych i terapeutycznych w tej grupie pacjentów.

Piśmiennictwo:

1. Solaymani-Mohammadi S. Mucosal Defense Against Giardia at the Intestinal Epithelial Cell Interface. *Frontiers in Immunology* 2022; 13: 817468.
2. Fekete E, Allain T, Siddiq A, Sosnowski O, Buret AG. Giardia spp. and the Gut Microbiota: Dangerous Liaisons. *Frontiers in Microbiology* 2021; 11: 618106.
3. Reddy P, Lent-Schochet D, Ramakrishnan N, McLaughlin M, Jialal I. Metabolic syndrome is an inflammatory disorder: A conspiracy between adipose tissue and phagocytes. *Clinica Chimica Acta* 2019; 496: 35-44.
4. Jang HR, Lee HY. Mechanisms linking gut microbial metabolites to insulin resistance. *World Journal of Diabetes* 2021; 12(6): 730-744.
5. Wu H, Ballantyne CM. Metabolic Inflammation and Insulin Resistance in Obesity. *Circulation Research* 2020; 126(11): 1549-1564.
6. Reddy P, Lent-Schochet D, Ramakrishnan N, McLaughlin M, Jialal I. Metabolic syndrome is an inflammatory disorder: A conspiracy between adipose tissue and phagocytes. *Clinica Chimica Acta* 2019; 496: 35-44.

NAWYKI ŻYWIENIOWE Kobiet CHORUJĄCYCH NA ENDOMETRIOZĘ; BADANIE PILOTAŻOWE

Angelika Bogusz, Magdalena Górnicka

Katedra Żywności Człowieka, Instytut Nauk o Żywieniu Człowieka, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Słowa kluczowe: endometrioza, zdrowa dieta, nawyki żywieniowe

Wstęp: Endometrioza to złożona, przewlekła estrogenozależna choroba zapalna, która charakteryzuje się występowaniem błony śluzowej trzonu macicy poza jej naturalnym umiejscowieniem. Etiopatogeneza choroby nie została do końca poznana. Do najczęstszych objawów choroby można zaliczyć bolesne i obfite miesiączki, przewlekły ból, dysmencję, zmęczenie i niepłodność.

Cel: Celem tego badania było ocenienie nawyków żywieniowych oraz jakości diety kobiet z endometriozą.

Materiał i Metody: Wykorzystano kwestionariusz online do zebrania danych dotyczących stylu życia, nawyków żywieniowych od 90 kobiet na podstawie pytań z kwestionariusza KomPAN® oraz kwestionariusz dotyczącego przestrzegania diety śródziemnomorskiej. Do oceny jakości diety wykorzystano wskaźnik wartości indeksu prozdrowotnej diety (pHDI-10) oraz wskaźnik podobieństwa prowadzonego sposobu żywienia do diety śródziemnomorskiej (MDS).

Wyniki: Ponad 80% kobiet z endometriozą (82,2%) potwierdziło, że dieta i styl życia mają wpływ na przebieg endometriozy. Po zdiagnozowaniu endometriozy 77,3% respondentek zgłosiło zmianę nawyków żywieniowych i dokonało różnych zmian w diecie, zwiększając lub eliminując spożycie określonych produktów. Większość zadeklarowała redukcję produktów prozapalnych, zwiększenie spożycia produktów przeciwzapalnych, w tym warzyw i owoców, unikanie białego/czerwonego/przetworzonego mięsa oraz unikanie słodczy. Wykazano niski poziom spożycia produktów prozdrowych (średnia wartość pHDI-10 31,4%; MDS 7,55/14 punktów, $p = 0,0001$). Kobiety z endometriozą zgłosiły niższe niż zalecane spożycie owoców, warzyw, produktów mlecznych i pełnoziarnistych.

Wnioski: Wyniki naszego badania podkreślają potrzebę poprawy jakości diety wśród kobiet z endometriozą oraz opracowania ukierunkowanych zaleceń żywieniowych, które pomogą poprawić samopoczucie i zmniejszyć objawy bólowe endometriozy.

Piśmiennictwo:

1. Bogusz A, Górnicka M. Low Diet Quality and Nutritional Knowledge in Women with Endometriosis: A Pilot Study. *Healthcare (Basel)* 2024; 12(6) :673.